Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... 21-hээ гарана | № 64 (17187) | 1986 оной мартын 15, суббото | Сэн 3 мүн.

ХЭБЛЭГДЭН ГАРГАГДАА

КПСС-эй Центральна Комитедэй Политическэ элидхэл тушаа Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездын Резолюци болон партиин XXVII съездын Тогтоол тусхай брошюра болгогдожо хэблэгдэбэ.

Политическэ литературын хэблэл тус брошюрые барлажа гаргаа. (ТАСС).

МАНАЙ ХАРАА ШЭГЛЭЛ: ХУРДАДХАЛГА

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ нэгэн дуугаар баталагдан абтаhан 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй тексттэй брошюра хэблэгдэбэ.

Политиздат тус брошюрые барлажа гаргаа.

(ТАСС).

ПАРТИИН ЭКОНОМИЧЕСКА СТРАТЕГИ

...хо хадаа партиин, бүхы совет ...ал ябуулгын гол hалбари бо...гаа, мүнөөшье байhаар. Совет ... материальна болон оюун ухаан ...баян дэлгэр, социальна болбо... байдалые хангахын тула, обще... бүхы талаар шанараараа шэнэ ...ргахын тула имагтал эндэ hайн ...ури табигдадаг гээшэ.

... социально-экономическа хүг...рдадхада талаар КПСС-эй Цент...митедэй найруулан тодорхойлhон ...олые, тэрэниие бэелүүлхэ бодо...нуудые гүйсэд дүүрэнээр hай... КПСС-эй XXVII съезд резолю... кигэжэ бэшэбэ: Али бүхы та...үргэжэнги үйлэдбэрилгын хүсэнүүд...сосон социалис үйлэдбэриин ха...лтай hайнаар эмхидхэгдэhэн ...рхилэлгэтэй түгэс эмхидхэлтэй ...рэтэй экономикодо шэлжэн оро... партиин стратегическэ хараа шэг...соно.

...техникын дэбжэлтые даамайгаар ... гээшэ партиин экономическа ... үндэhэн шухала асуудал мүн. ...гурбан табан жэлэй хугасаа соо ...ахыда шэнэ техникэ нэбтэрүүл...лэн hэльбэхэ, энээнэй үндэhөөр ... материально-техническэ баа...лгаха ёhотойбди. 2000 он хүрэ...хие шанарай талаар үндэhөөрнь ... ороной үйлэдбэриин хүсые ... ургэдхэхөөр түсэблэгдэнэ. Тех...технологиие нарижуулан hайжа... мүн ургалтын эмхидхэлэй, эко... ба социальна бүхы эрхэ нүхэ... элсүүлhэнэй үндэhөөр нацио...доходые хоёр шахуу дахин, ажа...гэ 2,3—2,5 дахин дээшэлүүлхээр ...нхай.

...техникын дэбжэлтэ хүнэй урда ...рилгонуудые табина. Тэрэ шэб ...hэн техникэ бүтээжэ шадахаhаа ...эхниие ажал дээрэ ашаг үрэ ехэ...эрэглэхэ, хүнүүдые hурган бэл...ха, үүргэ болон мэргэжэл шада... таhалгаряагүйгөөр дээшэлүүл... ороной бүхы hалбаринуудта, нюта...дэлмэриин газарай, ажалай нөө... тэнсүүриие түсэбэй ёhоор хан...бүхы гуримые саг үргэлжэ на... hайжаруулха эрилтэ табина.

...рмын замда гаралга экономико...рүүламжын горитой ехэ хубилалта ...на. Эрдэм, техникэдэ. технологи... ба хубиин эрилтэ хэрэглэмжэ...ложо байhан hайн хубилалтанууд...дуулагдажа, манай арадай ажа...арамжатай зохидоор, саг соонь ... хубилгаха шухала. Эрдэм-тех...дэбжэлтэ, социальна зорилгонуу...жалтатайгаар шиидхэдэг hалбари... эршэ дэлисэтэйгээр хүгжөөг...гэтэй. Энээнтэй дашарамдуулан, ...лзорой урьhаламжын политика...эрилтэнүүд табигдана. Тэрэ капи...мололгонуудай ашаг үрые хүр...рээр дээшэлүүлхэ, тэдэниие ... участогуудта элсүүлэн хабаа... продукциин эгээл ехэ ургалта ... гаргашануудай түхэриг бүхэндэ ...циональна доход абаха хэрэгые ...улгатай. Энээнэй тула шэнэ ба...лгэдэ гол анхаралаа хандуулхаяа ... хүдэлжэ байгаа предприятинуу...hон техникээр зэбсэгжүүлхэ, шэ... хубилгаха ёhотойбди.

... экономикые дэлхэй дээрэ эгээл ...хэн түгэс болгохын тула тэрэнэй ...дэлай үндэhэ hуури болохо хүндэ ...ие саашадань хүгжөөхэ эрилтэ ... Тиихэдэ эрхим hайн технико-эко...ка хэмжээнэй машинануудые, тү... хэрэгсэлнүүдые, приборнуудые ...гаргаха уялгатай машина бүтээлгэ... гол анхаралаа хандуулна. Эрдэм... дэбжэлтые ёhотой hайнаар түр... эрхэ нүхэсэлнүүд болохо станок ... электротехническэ промышлен... микроэлектронико, тоолон тодор... техникэ, прибор бүтээлгэ, ин... индустри эрид хүгжөөгдэхэ ... Эдэ hалбаринуудые хүгжөөлгэдэ ... түйлахын тула металлургида, хи... конструкционно материалнуудые ...рилдэг бусад hалбаринуудта эрид ...нуудые хэхэ хэрэгтэй.

...омикын хэмжээе үргэдхэлгэ ороной ...лшэ хүсэнэй комплексые ашаг ...тэйгээр хүгжөөхэ, тэрэнэй байгуу... hайжаруулха эрилтэ табина. Ато... хүсэн хурдан түргэнөөр хүгжөө... хүсэнэй hэргээгдэдэг эшэ үндэ... үргэнөөр хэрэглэхээр хараалаг...бйна. Гэхэтэй хамта тэдэниие али бү... алмаhанай ашаар түлишын... хүсэнэй ба бусад нөөсэнүүдэй эрилтэ ...жэнүүдэй ургалта 75—80 процен... хангагдаха ёhотой.

... мүнөө үеын аграрна политикые ... байдалда оролдосотойгоор нэбтэ... СССР-эй Эдеэ хоолой программые ... гээшэ партийна, совет, ажахын ...ууддай, коммунист бүхэнэй, бүхы ... зоной түбхын түрүүшын зорилго бо... гэжэ партиин XXVII съездын резо... дотор тэмдэглэгдэнэ.

... үйлэдбэриие хүгжөөhэнэй үндэ... социальна зорилгонууд амжалтатай... шиидхэгдэхэ байна. Арад зоной ажа... материальна, соёлой хэмжээе хэл...гүйгөөр дээшэлүүлгэ партиин эко...ческа стратегиин үндэр дээдын уг зо... болодог байгаа, мүнөөшье боложо ... гэжэ Гол шэглэлнүүд соо тэмдэг...гдэнэ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ үедэ бүхы союзна республиканuудые экономическа ба социальна талагрнь жэгдэ hайнаар хүгжөөхэ шухала, энээнэй тула үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые тааралдуулан табилгые нарижуулан hайжаруулха, үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ, республиканууд болон экономическа районуудай ажахынуудые тусхай шэглэлтэй болтохо, ороной ниитэ нэгэн арадай ажахын комплексые бэхижүүлгэдэ, социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэй оруулдаг хубитые үргэдхэхэ хэрэгтэй.

Съездын хараалhан гүнзэгы ехэ хубилалтанууд арадай ажахые хүтэлбэрилгые шэнэ, бүри үндэр хэмжээндэ хүргэжэ, социалис түсэблэлгын гуримай булюу hайн талануудболон арга боломжонуудые бүри hайнаар хэрэглэхэ эрилтэ табина. Ниитын үйлэдбэриин ниитэ гүрэнэй, hалбаринууд хоорондын ба хүршэ нютагуудай хоорондын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ түбэй органуудай хүсэлэл оролдолгонууд элсүүлэгдэхэ ёhотой. Эрхилэлгын экономическа онол аргануудай үүргые, нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай өөhэдөө мэдээд ажахыгаа эрхилхэ ябадалые ба экономическа харюусалгые дээшэлүүлхэ зорилго нэгэн доро табигдана. Харин энээнэй тулада ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргануудта шууд жэгдээр орохо хэрэгтэй.

«Айхабтар ехэ, орёо экономикотой манай ороной эрхэ байдалда ажахы эрхилэлгын онол аргануудые шэнэдхэн hайжаруулхын тулада саг ба ехэ хүсэлэл оролдолгонууд хэрэгтэй,— гээд партиин XXVII съезддэ хэhэн КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл сосгоо М. С. Горбачев тэмдэглээ hэн,— Бэрхэшээлнүүд ушаржа магадгүй, эндүүрэгдэжэшье болохо, гэбэшье дүй дүршэлэйнгөө үндэhэ hуури дээрэ ажахы эрхилэлгын онол аргануудые нэмэжэ hайжаруулха, хуушарhан гү, али өөрыгөө харюулаагүй бүхы юумые зайсуулан сараха зуураа, шэлэhэн шэглэлээрээ тодо зорилгонууд тээшээ алхам алхамаар дабшаха гээшэ мүнөө шухала».

Арадай ажахын бүхы хэмжээнүүд болон шатануудта эрхилэлгын захиргаанай эмхидхэлэй байгууламжые нарижуулан hайжаруулха шухала гээд съездын шиидхэбэринүүд соо хэлэгдэнэ. Энээнэй тулада hалбаринуудые эрхилэлгын схемые лаблаха гү, али шэнэ генеральна схемэ зохёохо, тиихэдээ хоёр шататай гуримда гол түлэб орохо, хоорондоо холбоотой hалбаринуудай бүлэгүүдые залан хүтэлхэ органуудые байгуулхаар хараалха. Министерствэнүүд болон албан зургаануудай уялга ба эрхэнүүдые тодолхо болоогдоно. Хүгжэлтынгөө хараа замуудые тодорхойлолгодо, шухала тэнсүүри бүридхэлгэдэ, научно-техническэ болон инвестиционно ниитэ нэгэн политика зохёон бэелүүлгэдэ тэдэнэр хүсэлэл оролдолгонуудаа элсүүлхэ уялгатай. Захиргаанай байгууламжые нарижуулан hайжаруулхадаа, элдэб hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй тоогой тааралдалгые түйлаха, захиргаанай аппарадые нилээд соморложо хямдаруулха, ёhо тэдысэ хүдэлхэ, албан хойрог байха ябадалые эрид шууд усадхаха, захяа заабаринуудай тооe эрид үсөөрүүлхэ шухала.

Совет хүнүүд КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бүримүhэн hайшаажа, урматай hайнаар, эмхидэл түгэсөөр, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлхэ халуун эрмэлзэлтэй байhан тухайгаа элирхэйлнэ. Ороной экономическа хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ, арад зоной hуудал байдалые бүхы талаар hайжаруулха зорилготой партиин түсэбүүдые бодото дээрэнь саг соонь бэелүүлгэдэ тэдэнэрэй хүдэлмэри шэглүүлэгдэнхэй.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр хүдэлмэреэ түргөөр шэнэдхэн hайжаруулха, ажахын ажал ябуулгын бүхы талануудта эрид хубилалта хэхэ, арга боломжонуудаа ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гээшэ мүнөө шухала. Ажалша коллективүүдтэ, түбэй болон нютагуудай партийна, совет ба ажахын органуудта, ниитын эмхинүүдтэ табигдадаг эрилтэнүүдэй уг удхань гэбэл, үндэр дүнгүүдые түйлалгые хангаха, шэнэ эрдэм мэдэсэ болон шиидхэбэринүүдтэй тааруугаар дүй дүршэлөө хэрэглэhэнэй үндэhэ hуури дээрэ ажахыгаа шадамараар эрхилхэ ёhотой. Энээнэй тулада hалбари, нэгэдэл ба предприяти бүхэндэ, бүхы цехүүд болон бригадануудта тон бага гаргашатайгаар эгээл ехэ дүн түйлажа боломоор газарые тодорхойлхо, хараалhан бүхы юумэеэ хойшолуулангүй бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Съездын баталан абаhан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө ехэ харюусалга коммунистнуудта, партийна организацинуудта тохогдоно. Имагтал тэдэнэр олониитэ арад зоной политическэ болон ажалай дэбжэлтые толгойлхо, ажалай мүрысөөнэй үедэ мүндэлhэн үнэтэй сэнтэй үүсхэлые бүхы хэмжээгээр дэмжэн дэлгэрүүлхэ ёhотой. Гол шухала, барагдашагүй арга нөөсые: хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые, шадамараар ба зохёохы ёhоор хүдэлхэ хүсэлыень бадаруулха, ажалша коллектив бүхэндэ түгэс эмхидэл, гурим, журам хангаха хэрэгтэй.

Партиин XXVII съездын материалнууд ба шиидхэбэринүүд бүхы ажалшадай, совет. хүнүүдэй бэелүүлхэ тодорхой программа мүн. Тэдэ манай үдэр бүриин зохёохы хүдэлмэриин эмхидхэл түгэс. эбтэй эетэй, гуримтай байха бүринь, обществые шэнэдхэхэ талаар КПСС-эй XXVII съездын хараалhан асари ехэ программые амжалтатайгаар бодото дээрэнь бэелүүлхэ бшуубди.

(«Правдын» 1986 оной мартын 13-най түрүү бэшэг).

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани мартын 13-да боложо, партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгые эмхидхэхэ, тэрэнэй документнүүдые шэнжэлхэ, ойлгуулха талаар түрүүшын ээлжээнэй хэмжээ ябуулгануудые батлба. Энэ асуудалаар баталагдан абтаhан тогтоол соо партийна организацинуудта, ажалша коллектив бүхэндэ съездhээ эхитэй партийна залан сэхэ байлгын, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгын, даалгагдаhан хэрэгэйнгээ түлөө, дутуу дунданууд, бэрхэшээл түбэгүүдые саг соогоо элирүүлжэ, усадхахын түлөө кадрнуудта табигдадаг үндэр ехэ эрилтын оршон байдалые батадхаха гэhэн зорилго табигдаба. Партиин хараалhан түсэбүүдые бэелүүлхэ талаар коммунист бүхэниие, совет хүн бүхэниие бодото хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй XXVII съездын дүнгүүдые, тэрэнэй шиидхэбэринүүдhээ үндэhэлэн гараhан зорилгонуудые партийна комитедүүдэй пленумүүд, эдэбхитэдэй суглаанууд дээрэ, эхин партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэхээр хараалагдаба. Арадай депутадуудай Соведүүдэй сессинүүд дээрэ, профсоюзай болон комсомолой организацинуудта, министерствэнүүд болон албан зургаануудай коллегинүүдэй заседанинууд дээрэ эдэ зорилгонууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Тиихэдэ hалбари бүхэнэй, город гү, али тосхон бүхэнэй, ажалша коллектив бүхэнэй тодорхой эрхэ байдалда партиин съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлгэдэ, байгша оной ба бүхы түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые бэелүүлгэдэ, эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэриие, хүтэлбэрилгын гуримые, онол аргануудые экономическа ба социальна хүгжэлтөөр, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын хэрэгээр нарижуулан hайжаруулгада партийна, совет болон ажахын зургаанууд гол анхаралаа хандуулха ёhотой.

Партийна комитедүүд, эхин партийна организацинууд КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэлые, партиин Программые, Уставые, съездын бусад документнүүдые үргэнөөр ойлгуулха, тэрэнэй шиидхэбэринүүдэй удха болон hүлдые совет хүн бүхэндэ хүргэхэ уялгатай. КПСС-эй XXVII съездын материалнууд партийна ба экономическа hуралсалай системэдэ, олониитэдэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгын элдэб түхэл шэнжэнүүдтэ, hуралсалай эмхи зургаануудта шудалагдаха ёhотой. Съездын документнүүдые олониитэдэ ойлгуулха хэрэгые ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар, экономико эршэдхэхэ, совет демократиие нарижуулха, журам ба гуримые саашадань бэхижүүлхэ талаар эршэмтэй ябуулгануудтай, бүтээсэ ехэтэй ажалай, зоримгой зохёохы бэдэрэлгын, социальна үнэн зүбэй гол ёhонуудые баталхын, совет общеcтвын сэдьхэл бодолой үндэhэ hуурие али болохоор батадхахын тула таарамжатай hайн эрхэ байдал зохёон байгуулгатай нягтаар холбохо ёhотойбди.

Гадаадын партинууд болон оронуудай түлөөлэгшэдэй съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ба Совет гүрэнэй политическэ хараа шугамтай hаналаа нэгэдэжэ байhанаа мэдүүлhыень Политбюро үндэрөөр сэгнэбэ. Аха дүү социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо али болохоор бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ, социальна дэбжэлтын түлөө; эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдые дэмжэхэ хараа шэглэлээ саашадааашье шууд сэхээр бэелүүлхыень зохихо албан зургаануудта даалгагдаа.

Тэдэнэй хэлэhэн үгэнүүд соо үндэр ехэ политическэ болбосорол, ниитын ажабайдалай бүхы hалбаринуудта үндэhэн шухала хубилалтануудые хэхэ шухала гэжэ ойлгожо байhаниинь элеэр харагдаба гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро партиин съездын делегадуудай хэhэн ажаглалтануудые, оруулhан дурадхалнуудые хаража үзэхэдөө тэмдэглэбэ. Делегадуудай хэлэhэн үгэнүүд үнэн сэхэ, бүтэмжэтэй hайн шэнжэтэй байгаа. Тэдэ съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байhан документнүүдэй шэнэ ёhоной шэнжэдэ тааралдан зохилдоhон, орон доторхи ажал хэрэгүүдые hайжаруулха, манай урагшаа дабшалтада hаад ушаруулжа байдаг бүхы юумэ үндэhөөрнь усадхаха тухай партийна анхарал оролдолгые элирхэйлэн харуулhан байгаа. Совет общеcтвын ажабайдалай нэгэшье hалбари шүүмжэлхы ёhоной шэнжэлэлэй хажуу талада үлэбэгүй.

Делегадуудай ажаглалтанууд болон дурадхалнуудай политическэ ба бодото ехэ удха шанартай байhые Политбюро тэмдэглэхэдээ, тэдэниие бэелүүлгэ арадай ажахыда ушаржа байhан дутуу дунданууд, бэрхэшээл түбэгүүдые усадхалгын, хүтэлбэрилгын зургаанудай ажал ябуулгын хойноhоо доронhоо хэгдэдэг хиналтые шангадхалгын, партийна, гүрэнэй ба ажахын байгуулалтын асуудалнуудаар нүлөө ехэтэй шиидхэбэринүүдые баталан абалгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэл болон гэжэ онсолон зааба. Делегадуудай оруулhан дурадхалнуудые анхаралтайгаар хаража үзөөд, тэдээн соохи бүхы үнэтэ шухаг юумэ ажабайдалда нэбтэрүүлхыень, экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүд соо хараада абахыень, обществын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгые hайжаруулхын тула хэрэглэхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, КПСС-эй ЦК-гай таhагуудта, министерствэнүүд болон албан зургаануудта, ВЦСПС-тэ дурадхагдаа. Партиин XXVII съездын делегадуудай хэhэн ажаглалтануудые, оруулhан дурадхалнуудые саг соогоо хаража үзэхын хойноhоо хиналта тогтоохыень КПСС-эй ЦК-гай таhагуудта даалгагдаба.

Ороной түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын hалбаринуудые хүтэлбэрилгые саашадань нарижуулан hайжаруулха хэмжээнүүд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаhан тогтоол соо түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бюрогой саг үргэлжэ хүдэлдэг зургаание эмхидхэн байгуулхаар хараалагдана. Эрдэм, техникын дэбжэлтын түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлhэнэй, түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые үргэлжэ дээрэнь ашаглаhанай, элшэ хүсэ алмадаг ниитэ нэгэн политика бэелүүлhэнэй, шэнэ түрүү түхэлэй тусхай шэглэлтэй транспортые хүгжөөhэнэй, мүн СЭВ-эй гэшүүн-оронуудтай энэ талаар харилсаагаа саашадань үргэдхэhэнэй үндэhөөр түлишэ, электрын ба дулаанай элшэ хүсэ үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ гээшэ тэрэнэй шухалын шухала зорилго болоно. Өөрынгөө эрхэ мэдэлэй хэмжээгээр Бюро СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй захяа заабаринууд болгогдохо шиидхэбэринүүдые абаха байна.

Научна шэнжэлгэнүүдые хэхын тула приборнуудые, автомат хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар шэглүүлэгдэhэн тогтоолые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаба. 1986—1995 онуудта научна шэнжэлгэнүүдые хэхын тула приборнуудые, автомат хэрэгсэлнүүдые зохёон бүтээхэ ниитэ гүрэнэй программа тэрэ бэлдэхэ байна. Тиихэдэ эрдэм-техникын гол шэглэлнүүдые хүгжөөлгэдэ шухала хэрэгтэй приборнуудые зохёон бүтээлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана.

Партиин XXVII съездын заабаринуудые хүтэлбэри болгон, КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет арадай ажахыда эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха зорилготойгоор капитальна барилгые нарижуулан hайжаруулха нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай тогтоол баталан абаба. Объектнүүдые барилгын нормоор хараалагдаhан болзорые нарийнаар сахилгатай, хүдэлжэ байгаа үйлэдбэриие оньhон техникээр зэбсэгжүүлхэ, hэльбэн шэнэлхэ, мүн барилгын ажахын онол аргые саашадань хүгжөөхэ хүдэлмэриие бэелүүлгэдэ барилга-хабсаралгын эмхинүүдэй, бусад хабаадагшадай аша туhые дээшэлүүлгэтэй холбоотой бүлэг хэмжээ ябуулганууд энэ тогтоолоор бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Капитальна барилгын ашаг үрые дээшэлүүлгэ хадаа ороной социально-экономическа хүгжэлтын эршэ дэлисые хурдадхаха талаар шэглүүлэгдэhэн ажахын-политическэ шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ түбэй болон нютагай партийна, гүрэнэй зургаанууд тоолохо ёhотой гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ энэ табан жэлдэ электронно түхеэрэлгэнүүд болон микропроцессорнүүдээр хангагдаhан шэнэ машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые, приборнуудые үйлэдбэрилгые нилээд хурдадхаха хэмжээнүүд hайшаагдаба, мүн арадай ажахые хүгжөөлгын, дотоодын болон гадаадын политикын талаар КПСС-эй XXVII съезд дээрэ табигдаhан зорилгонуудые бодотоор бэелүүлхэ бусад зарим шиидхэбэринүүд абтаба.

«СОЮЗ Т-15» НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ программатай зохилдуулагдажа, онгосын командир Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, СССР-эй летчик-космонавт, полковник Леонид Денисович Кизим, бортинженер Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт Владимир Алексеевич Соловьев гэгшэдhээ бүридүүлэгдэhэн экипажай жолоодоhон «Союз Т-15» гэжэ замбуулинай онгосо 1986 оной мартын 13-да Москвагай сагаар 15 час 35 минутада Советскэ Союзhаа ниидхүүлэгдэбэ.

Ниидэлгын программын үндэhөөр «Союз Т-15» гэжэ онгосо 1986 оной февралиин 20-до Газар шадарай замда гаргагдаhан «Мир» гэжэ научна станцитай холболдожо, тэдээн дээрэ түсэбэй ёhоор эрдэм-техникын шэнжэлгэнүүдые, туршалгануудые үнгэргэхөөр хараалагдана. Замбуулинай аппарадууд мартын 15-да залгалдан холбогдохо юм.

Телеметрическэ мэдээсэлэй баримтануудай ёhоор, «Союз Т-15» гэжэ онгосын бүхы түхеэрэлгэнүүд hайнаар хүдэлнэ.

Космонавтнууд Леонид Кизим болон Владимир Соловьевой бэенүүд hайн.

«Союз Т-15» онгосын командир полковник Леонид Денисович КИЗИМ

Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, СССР-эй летчик-космонавт Леонид Денисович Кизим 1941 оной августын 5-да Донецкэ областиин Красный Лиман хотодо түрэhэн байгаа.

1963 ондо тэрэ летчигуудые hурган бэлдэдэг Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ Черниговскэ сэрэгэй дээдэ авиационно училищи дүүргээ hэн. Удаань Агаарай-Сэрэгэй Хүсэнүүдтэ алба хээ. Тэрэ «1-дэхи классай сэрэгэй летчик», «3-дахи классай летчик-туршагша» гэhэн нэрэ зэргэтэй юм.

Леонид Денисович 1965 ондо космонавтнуудай отрядта оруулагдаhан байгаа.

Л. Д. Кизим — 1966 онhоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

1975 ондо Леонид Денисович гол хүдэлмэриhөө таhалгаряагүйгөөр hуралсажа, Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ Агаарай-сэрэгэй академиие дүүргээ hэн.

Л. Д. Кизим замбуулинай хоёр ниидэлгэдэ хабаадаhан: түрүүшынхинь 1980 ондо «Союз Т-3» онгосын ба «Салют-6» гэжэ замбуулинай станциин командир. хоёрдохи ниидэлгэдээ эгээл удаан саг соо — 237 сүүдхын туршада 1984 ондо «Союз Т-10» гэжэ онгосын ба «Салют-7» гэжэ замбуулинай станциин командир байhан юм.

«Союз Т-15» онгосын бортинженер Владимир Алексеевич СОЛОВЬЕВ

Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт Владимир Алексеевич Соловьев 1946 оной ноябриин 11-дэ Москвада түрэhэн юм.

1970 ондо Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ Дээдэ техническэ училищи дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр тэрэ конструкторска бюродо хүдэлхэдөө, тон шэнэ түхэлэй замбуулинай техникэ зохёон бүтээлгэдэ хабаадаhан байгаа.

В. А. Соловьев — 1977 онhоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Владимир Алексеевич 1978 ондо космонавтнуудай отрядта оруулагдаа hэн.

1984 ондо эгээл удаан саг соо — 237 сүүдхын туршада «Союз Т-10» гэжэ онгосын ба «Салют-7» гэжэ замбуулинай станциин бортинженерээр Владимир Алексеевич түрүүшынхеэ ниидэhэн байгаа.

ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, партиин Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь, КПСС-эй XXVII съездын делегат А. М. Беляков уржадэр Хэблэлэй байшанда республиканска газетэнүүдэй, Буряадай АССР-эй Телевидениин болон радио-дамжуулгын талаар гүрэнэй комитедэй журналистнуудтай уулзажа, КПСС-эй түүхэтэ XXVII съездын дүнгүүд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Нүхэр А. М. Беляков уулзалгада хабаадагшадай олон тоото асуудалнуудта харюусаа.

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото байдалда бэелүүлхын тула коммунист, ажалшан бүхэн бүхы арга боломжонуудаа, бэлиг шадабаряа, дүй дүршэлөө элсүүлжэ. ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгада хубитаяа оруулха уялгатай гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Уулзалгада партиин обкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша В. М. Горлов, тус таhагые даагшын орлогшо Д. Б. Шагдуров, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь П. А. Чукреев, арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Агалов гэгшэд байлсаба.

Манай корр.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ— АЛДАР СОЛО!

Үнгэрэгшэ 1985 ондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр партиин обкомой бюрогой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай соведэй болон ВЛКСМ-эй обкомой шиидхэбэреэр республикын Хүндэлэлэй самбарта оруулагдаhан ажалай түрүүшүүлдэ үнэмшэлгэнүүдые барюулалгын баяр ёhолол үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ боложо үнгэрбэ.

Республикын профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшэ Н. А. Розанов амаршалгын үгэ хэлэбэ. Ажалай түрүүшүүлдэ үнэмшэлгэнүүдые партиин обкомой хоёрдохи секретарь К. А. Албашеев, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Агропромой комитедэй түрүүлэгшэ А. И. Плотников, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Гармаева барюулаа.

Хүндэлэлэй самбарта оруулагдаhан түрүүшүүл республикын ажалшадта хандаhан Хандалга баталан абаба.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ЭРДЭМЭЙ ТҮЙЛАЛТАНУУДТА ТҮШЭГЛЭН...

Ойрын жэлнүүдтэ эдеэ хоолой продуктнуудые элбэг ехээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ эрилтын табигдаад байhан мүнөө үедэ түрүү онол арга, дүй дүршэл болон эрдэмэй түйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэнгүй илангаяа үхэрэй тарган мяха ехээр үйлэдбэрилхэ гээшэ бэрхэтэйхэн. Эгээл тиимэhээ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев партиин XXVII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл хэхэдээ «Нүхэдүүд, эрдэм ухаанай түйлалтануудые арадай ажахыда бүри эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үйлэдбэриин эрдэм ухаантай холбоо барисаа тогтоолго, эрдэм-техникын түйлалтануудые тэрэнэй гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэлгэ мүн лэ шухала» гэжэ тэмдэглэhэн байха юм.

Үхэрнүүдые шахан таргалуулхаар мэргэжэhэн ажахынууд хоорондын «Никольский» нэгэдэлэй коллектив спирт үйлэдбэрилдэг заводой бурдуугаар мал шахажа, үхэрэй мяха бага гаргашатайгаар, ехээр абажа бэлэдхэхэ талаар hүүлэй жэлнүүдтэ горитойхон дүй дүршэлтэй болоhон юм. Ушарынь хадаа, hүүлэй дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, Тарбагатайн болон Ивалгын районуудай бүхыдөө тушаадаг мяханай 60 процентнь дурсагдагша нэгэдэлhээ тушаагдадаг байна. Иигээд байхадаа эдэ районуудай колхоз, совхозуудай бэлэдхэхээр түсэблэhэн диилэнхи мяхан энэл нэгэдэлhээ абтана ха юм.

Мал шахан таргалуулхаар мэргэжэhэн «Никольский» совхоз-нэгэдэлэй коллектив hүүлэй жэлнүүдтэ горитойхон амжалта түйлана. Тодорхойлбол, арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые болзорhоо уридшалан дүүргэхэhээ гадна 1985 оной Бүхэроссиин социалис мүрысөөнэй дүнгөөр онсо шалгаржа, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаhан байха юм.

Дурсагдагша ажахы 1979 ондо гарза хохидолдо орожо, бүхыдөө 228 мянган түхэригэй үри шэридэ ороhон hаа, 1980 ондо гэхэ гү, али ажахынууд хоорондын нэгэдэл болон түбхинэхэдөө, 63 мянган түхэригэй сэбэр олзо абаа. Удаань 1981 ондо олзонь 83 мянганда, 1982 ондо — 141 мянган, 1983 ондо—798 мянган, 1984 ондо—686 мянган, 1985 ондо 662 мянган түхэригтэ хүргэгдөө. Энэ хугасаа соо коллективэй үйлэдбэрилжэ бэлэдхэhэн мяханай өөрынь үнэ сэн эрид доошолуулагдаhан байна. Мүн нэмээгдэhэн центнер шэгнүүр бүхэндэ гаргашалагдаhан ажалай гаргаша горитойхоноор хорооогдоо. Тиихэдэ нэгэдэлэй үхэршэд энэ үедэ тэжээлэй гаргашые эрид доошолуулаа гэхэ гү, али малай центнер шэгнүүр бүхэндэ 13,2 центнер тэжээлэй единицэ хэрэглэдэг hаа, мүнөө 6,8 центнер тэжээлэй единицэ гаргашална.

Гэхэтэй хамта үнгэрhэн табан жэлэй дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, илангаяа hүүлэй жэлнүүдтэ сэбэр олзонь хараа байса хорожо захалаа гээшэ. Энэ ямар ушарhааб гэбэл, нэгэдэхеэр, Ивалгын, Тарбагатайн районуудай диилэнхи колхоз, совхозууд нэгэдэлдэ шэгнүүрээ хүсөөгүй, доройтонги бага бэетэй буруу тушаана. Баталагдаhан хэлсээнhээ бага шэгнүүртэй буруунуудыень тушаажа абаhан тус ажахы үхэрнүүдээ тэрэ дороо шахахын оронд адагынь 4 hарын туршада түлжүүлжэ, шэгнүүрыень хүсэлдүүлhэнэй удаа шахажа таргалуулна. Иигэжэ нэгэдэлдэ асарагдаад 120 үдэрэй туршада түлжүүлэгдэhэн үхэрнүүдын тэжээл горитойхоноор гаргашалжа, ехэхэн хохидол ушаруулна гээшэ.

Мал шахан таргалуулхаар мэргэжэhэн «Никольский» совхоз үхэрнүүдээ гол түлэб спиртын заводой бурдуугаар хооллуулна. Малайнь байраhаа ойролцоо 1,8 километрэй зайда оршодог дурсагдагша завод хоногой туршада 400 тонно бурдууг гаргана. Тэрэнэй 120 тонноно шахамалнуудта түсхай соргоор дамжуулагдадаг. Үлдэгшыень дурсагдагша хоёр районой ажахынууд автомашинаар абаашажа, гахайнуудтаа, үнеэдтээ үгэдэг байха юм. Спиртзаводой голодоhон бурдууг малда эдюулхэдэ эгээл үнэгүй тэжээл болоно. 10 килограмм гэхэ гү, али 1 декалитр бурдууг хахад мүнгэнэй сэнтэй. Шанараараа бурдууг тэжээлэй рационой 60—70 процентыень эзэлнэ. Зүгөөр бурдууг фосфороор элбэгшье hаа, бусад микро-бодосуудаар бага байдаг. Тиимэhээ бурдуугаар мал шахахада минеральна бодосууд дуталдажа, үхэрнүүд гэдэhэ доторой үбшэндэ нэрбэгдэжэ, түргэн тобиржодоггүйнь элирүүлэгдэнхэй.

Түрүүшынгээ жэлнүүдтэ совхоз шахагдаhан малайнгаа 25 процентыень муу хүшэ тамиотайгаар мяханай комбинадта тушаадаг байгаа юм. Тэрэ үедэ зарим үхэрнүүдэй шэгнүүр хоногой 400 граммhаа үлүү нэмэдэггүй hэн. Мүнөө эндэ байдалынь эрид хубиланхай. Шахамалнуудтаа шэмэ шанартай тэжээл эдюулhэнэй ашаар үхэр бүхэнэй шэгнүүрые хоногой 800—1100 граммаар дээшэлүүлнэ. Тиихэдэ гүрэндэ тус бүрэе 350—400 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүд тушаагдана.

Энэ амжалта зүндөө түйлагдаагүй. Совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд эрдэмэй түйлалтануудаар hонирходог, элдэб туршалга хэжэ, аша туhатай онол арга бэдэрдэг байгаа. Тусхайлбал, совхозой дирекци Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдтэ энэ асуудалаар нэгэнтэ бэшэ хандаа hэн.

Эрдэмэй түйлалтануудта түшэглэhэн тус ажахын үхэршэд малдаа витаминтай минеральна нэмэлтэ тэжээл — үдэртэ 10 грамм хүрэтэр кальционированна дабhа үгэжэ, А, Д, С витаминуудаар тарилга хэhэндэнь шэгнүүрэйнь нэмэлтэ 10 процентээр дээшэлээ.

Аша үрэтэй шэнэ онол арга элирүүлхын тула ондо ондоо туршалга, шэнжэлгэнүүдые үнгэргэhэн байна. hүүлэй hүүлдэ малдаа hолоомо үгэхэеэ болиходонь hайн дүн түйлагдаа гэхэ гү, али клетчаткаар үлүү элбэг бурдуугаар мал шахахада түргэн таргалдаггүй байhаниинь элирүүлэгдээ ха юм.

Тусхайлбал, энэ ажахын мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд мүнөөшье туршалгануудаа үргэлжэлүүлhээр гээшэ. Илангаяа шэнгэрүүлэгдэhэн тэжээл үргэнөөр хэрэглэхэ арга эндэ нэбтэрүүлэгдэжэ байна.

Саашадаа энэ ажахы үйлэдбэреэ улам үргэдхэхэ аргатэй гү гэжэ асуултай. Совхозой директор С. Т. Крыловой мэдүүлhэнэй ёhоор, эндэ арга боломжонуудынь хүсэдөөр хэрэглэгдэжэ байна. Илангаяа байрануудаа hэльбэн шэнэлhэнэй ашаар олон үхэр шахаха аргатай болохоор хараална. Тобшолон хэлэбэл, Тарбагатайн районой «Никольский» совхозой коллектив эрдэмэй түйлалтануудта түшэглэн hайн шанартай үхэрэй мяха улам ехээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ үргэн замдаа гаража байна.

Н. МИХЕЕВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

Партийна ажабайдал: тобшо мэдээсэл

МҮРЫСӨӨНЭЙ АША ҮРЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Партиин Ахын райкомой бюрогой заседани болоожо, «Ажалшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэлгые сайшаадаг, hайжаруулха талаар «Улаан-Аха» колхозой партбюрогой хүдэлмэри тухай» гэhэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Колхозой партбюро (секретарынь Ч. К. Нахандаков) социалис мүрысөөнэй аша үрэ дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулаа гэжэ партиин райкомой бюро тэмдэглээ. Тус колхоз мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха, малай тоо толгой олошоруулха талаар үнгэрhэн жэлэйнгээ, бүхы табан жэлэйнгээ уялгануудые амжалтатайгаар дүүргээ. Ингэжэ 1985 оной хүдэлмэриин дүнгөөр колхоздо КПСС-эй райкомой болон райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан Туг барюулагдан байна.

Колхозой хонишод жэлhээ жэлдэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Жэл бүри дунда зэргээр зуун эхэ хонин бүриhөө 90 хурьган абтана. Хонишодой дунда зуутанай тоо олошороо. Жэшээнь, коммунистнууд Н. Б. Соётова, В. М. Ошоров, А. А. Хаптагаев, бусад хэдэн жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүриhөө зуу гаран хурьга абана. Үбэлжэлгын үедэ малшадай дунда мүрысөөн үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй. Мүн хабарай тарилгын, үбhэ бэлэдхэлгын, хониной ноохо хайшалалгын үедэ мүрысөөн баhал эршэдэдэг гээшэ.

Энэ жэлэй үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэхэ талаар социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл тус колхоз гаргажа, дэмжэхыень районойнгоо бусад ажахынуудта хандаа юм. Энэ үүсхэлыень КПСС-эй райкомой бюро болон райгүйсэдком hайшааhан байна.

Гэхэтэй хамта, социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ дутуу дунданууд үшөөл бии гэжэ тэмдэглээ. Колхозой правлени, партбюро, профком болон ВЛКСМ-эй комитет мүрысөөнэй олон асуудалнуудта анхарал хандуулнагүй. Мүрысөөнэй дүнгүүдые олондо мэдээжэ болгохо хэрэг хангалтагүй. Түрүү дүй дүршэл, бригадна подряд удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Отара, гүүртэ, бригада, отделенинүүдэй дунда социалис мүрысөөнэй ябаса шалгаха өөhэд хоорондын шалгалта hулаар эмхидхэгдэнхэй. Ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Малшадай байрануудта, улаан булангуудта харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд үсөөн. Соёлой байшан болон библиотекэнүүд түлеэгээр дуталдажа хаалтатай байдаг. Колхозой профком (Н. В. Цыбенов), ВЛКСМ-эй комитет (А. О. Цыренов) социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр, эдэбхигүйгөөр хандана.

КПСС-эй райкомой бюро колхозой партбюрогой секретарьта, профкомой түрүүлэгшэдэ эдэ дутуу дундануудыень заажа, социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ бии байhан дутагдалнуудаа hарын туршада усадхахыень уялгалба.

Ц. ЦЫБДЕНОВ.

Гурбан мянгатанай клубай гэшүүн

ХҮШЭР ХАРГЫ

Республикын hаалишад — гурбан мянгатанай клубай гэшүүдэй заншалта уулзалга — зүблөөндэ хабаадалсахаяа ерэhэн Хойто-Байгалай районой «Ангарский» совхозой Дээдэ-Заимкын hаалиин фермын түрүүшүүлэй нэгэн Надежда Бимбаевна Жигжитова хэдэн асуудалнуудтай хандажа байна:

— Орондоо лэ хүн үнэхөөрөө амжалта түйлаhан юм байнал. Урзанда жэл манай ажахыhаа хоёр hаалишан үнеэн бүриhөө гурбан мянган килограммhаа дээшэ hү hаажа, республикынгаа гурбан мянгатанай клубай гэшүүн болоhон юм. Нёдондо ээлжээтэ уулзалгадаа хабаадаhанайнгаа hүүлээр фермэдээ үнеэдэйнгээ hү шэмые эрид дээшэлүүлхэ тэмсэл үргэнөөр ябуулаа hэн. Бидэ коллективэйнгээ түрүү hаалишад Татьяна Баженова, Анна Кондратьева гэгшэдэйнгээ үүсхэл, уряаень hайшаан дэмжэжэ, үнеэн бүриhөө гурбан мянган килограмм hү hааха шадабаритай байhанаа элирүүлхые оролдообди. Зүгөөр энэ оролдолгомнай яhала hайн дүн харуулаа. Нёдондо манай Дээдэ-Заимкын фермэhээ табан hаалишамнай үнеэн бүриhөө гурбан мянган килограмм hү абажа, республикын гурбан мянгатанай клубай гэшүүн болобо, — гэжэ хэлээ hэн.

Дээдэ-Заимкын hаалиин фермэдэ бүхыдөө 11 hаалишан ажалладаг юм. Нёдондо малайнь үбэлжэлгэ хүшэр хүндэ байдалда үнгэрөө hэн. Үбэлэй hаранuudта тэжээлээр дуталдаhан дээрэhээ Байгал далайн мүльhэн харгыгаар Кабанскын районhоо hолоомо зөөжэ абаашадаг hэн. Тус фермын коллектив энэ hолоомоёо хэршээд, талха тарьяанай зүйлтэй холижо үнеэдтээ үгэдэг байhанайнгаа ашаар гансашье малаа hайнаар ондо оруулаа бэшэ, мүн hү шэмыень эрид нэмээжэ шадаа гээшэ.

Зунай богонихон хугасаа соо эндэхи hаалишад, үхэршэд үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри хэhэн байха. hүрэгөө ногоо элбэгтэй бэлшээридэ бэлшээжэ хүшэлүүлhэн, тэжээл бэлэдхэлгын үедэ бултадаа үбhэ хуряалгада хабаадалсаhан байгаа. Мүн эндэхи шэмэрүүн хүйтэн уларилтай байгаалиин эрхэ байдалые хараада абажа, малайнгаа байра үбэлжэлгэдэ эртээнhээ бэлдэhэн юм.

Тусхайлбал, үнеэн бүхэнhөө hү ехээр hаахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсожо, өөhэд өөhэдынгөө арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэhэн фермын арбан нэгэн hаалишанай дундаhаа үнинэй hаалишадай нэгэн Анна Осиповна Кондратьева, Надежда Бимбаевна Жигжитова, Цырен-Дулма Дашиевна Намсараева, Валентина Дымбрыловна Раднаева, Ольга Васильевна Сорокина гэгшэд нёдондо үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 3031—3386 килограмм hү hааhан байна. Урзанда жэл энэ ажахыда ажаллаhан Татьяна Алексеевна Баженова нёдондо хабартаа гэр бүлынгөө байдалаар Кичера нүүжэ ошонхой, хүршэ «Эстония» совхоздо hаалишанаар хүдэлнэ. Эдэ hаалишад туд бүреэ симментал үүлтэрэй 17 үнеэ харууhалхаар дааажа абанхай юм. Нёдондо түрүү hаалишад Надежда Жигжитова 21 тугал абаhан байна. Тиихэдэ Валентина Раднаева, Ольга Сорокина гэгшэд тус бүреэ 18 тугал абажа тушаагаа юм. Эндэ hаалишадай бүхы хүдэлмэри бар хүсөөр хэгдэдэг aаб даа.

hаалишад үнеэдээ hаахаhаа гедна үхэршэдтэйгөө хамта малайнгаа байра сооxи ергал шабааha суглуулжа зөөдэг байха юм. Мүн үнеэдтээ тэжээлыень хубаарилан үгэдэг гуримтай.

Дээдэ-Заимкын hаалиин фермые даагша Петр Нестерович Костелевой мэдүүлhэнэй ёhоор, эндэ ажалладаг hаалишад диилэнхидээ залуу, яhала дүршэл шадабаритай болонхойнууд юм. Жэшээлбэл, Надежда Бимбаевна Жигжитова тус коллективтэ гурбадахи жэлээ хүдэлмэрилнэ. Анханда Захааминай районой Хужар нютагhаа Василий нүхэртэйгөө нишэ нүүжэ ерэhэн юм. Үбгэниинь мүнөө совхоздо барилгашанаар ажаллана.

— Нютаг бүхэн адли бэшэ даа. Эндэ илангаяа ондоохон байгаа. Сагай уларилайнь талаар Захааминhаа ехэ илгаатай гээшэ. Хаанашье хадалиг газар юм бээ, теэд эндэмнай эртүүр хүйтэрөөд, оройхон дулаардаг байнал даа. Урзанда жэлэй үбэл аргагүй хүйтэн байhан юм. Үбэлэй hарануудта үдэр бүхэндэл 50 гаран градус хүйтэн болодог байгаа. Мүнөө жэлдэ бараг дулаан байна. Үбэлэй эхинhээ хойшо үдэр бүхэндэ дунда зэргээр 40 градус хүйтэн уларилтай энэ нютагта тааража хүдэлхөөр гэжэ hанагшабди. 1984 ондо би үнеэн бүриhөө 2470 килограмм hү абаа hэм. Нёдондоной дүнгөөр гурбан мянгатанай клубай гэшүүн болооб. Байгша ондо урдынгаа амжалтануудые улам батадхахаар ажаллаха гэжэ шиидэнхэйб,— гэжэ Дээдэ-Заимкын сельскэ Соведэй депутат Надежда Жигжитовна хэлээ hэн.

Ростовско областиин Таганрог городhоо нүүжэ ерэhээр наймадахи жэлээ болоhон Ольга Васильевна Сорокина hаалишанаар долоодохи жэлээ ажаллана. Тэрэ арадай депутадуудай Хойто-Байгалай районно Соведэй депутат юм.

Цырен-Дулма Намсараева Захааминай районой Үлэгшэн hууринhаа Владимир нүхэртэйгөө ерэнхэй. Эндэ дүрбэдэхи жэлээ ажаллана. Урзанда Цырен-Дулма Дашиевна үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2750 килограмм hү hааraa hэн.

Гурбан мянгатанай зэргэдэ гараhан нүгөөдэ hаалишан Валентина Раднаева баhал Захааминай районой Мэлэ нютагай юм. Эндэ табадахи жэлээ ажаллажа байна.

— hү ехээр hаахада тэжээл хэрэгтэй байдаг. Манай фермэдэ зоотехническэ бүридхэл hайнаар эмхидхэгдэнхэй. Үнеэдээ хамаrhаа урид шэргээхэ ушар байхагүй. Тиихэдэ hүтэй байhандань дашуураад, туглаха үнеэдээ шэргээнгүй болзорhоо үлүү гаратарнь hааха ябадал нарийнаар хинан шалгагдадаг. Фермэдэмнай Ольга Белоусова техник-үрэжүүлэгшээр, Валентина Козлова тоо бүридхэгшөөр ажаллана. Бултадаа hүрэг үнеэдэйнгээ hү шэмые эрид дээшэлүүлхээр зорилго хараалаад ажаллахадаал иимэ амжалта түйлагдана, — гэжэ Цырен-Дулма Дашиевна Намсараева хөөрэнэ.

Ехэ hүнэй түлөө хоорондоо ана-мана мүрысэн ажалладаг дурсагдагша коллективтэ түрүүшүүлэйнь дүршэл, онол арга үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, бултанай шадабари болгогдодогынь hайшаалтай. Тиин байгша ондо эндэхи hаалишад бүхы коллективээрээ гурбан мянгатанай зэргэдэ гарахаар шиидэнхэй ажаллана.

Ажалай тэмсэл эндэ эршэмтэйгээр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Социалис мүрысөөнэйнь дүн арбан хоног, hара, квартал бүхэндэ согсологдожо, эрхимлэгшэдынь мүнгэн шангаар урмашуулагдана. Тиихэдэ квартальнай дүнгөөр hаалишадай хамтын суглаан зарлагдажа, хэгдэhэн ажал, саашанхи зорилгонуудынь үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэдэг гуримтай.

Сэбдэг хүйтэн, шэмэрүүн уларилтай эндэхи нютагта үнеэн бүхэнhөө гурбан мянган килограмм hү hаажа, эрхим илалта түйлаха гээшэ бэлэн бэшэ. Гэбэшье эндэхи табан бэрхэшүүл оролдожо гаргаhан амжалтынгаа хүндэ хүшэр харгые улам үргэдхэжэ, бүхы коллективээ дахуулан, үшөө шэнэ илалта тээшэ дабшахаар зэhэнхэй байhандань сэдьхэлhээ баясамаар hэн. Иимэл даа, мүнөө үеын шударгы эрмэлзэлтэй түрүүшүүлэй оролдолго хүсэлынь.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Совет орон дотор

ХУРДАДХАЛГЫН ЭРХЭ НҮХЭСЭЛНҮҮД

ОМСК. Эндэхи «Кирсановский» совхоздо энэ үбэлдөө үнеэдэй сүүдхын hү hаали нёдондо жэлэйхиhээ дээгүүр. Тэжээлэй бата үндэhэ hуури байгуулhанайнь ашаар энэ түйлагдана.

Дүрбэн жэлэй саада тээ эндэхи үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2 700 килограммhаа дээшэ бэшэ hү абадаг байhан. Омскын хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдтэй хамта совхозой коллектив малай үүлтэр hайжаруулха талаар хүдэлмэри эхилээ hэн. Белогоор баян тэжээл үйлэдбэрилгэдэ онсо анхараалаа хандуулаа. Горохой, рапсай тарялан үргэдхэгдөө. Мүнөө ногооной таригдаха талмайн 80 процентыень бобово ургамалнууд эзэлдэг.

Тэжээлэй цехүүд hайнаар хүдэлгэгдэжэ, гансал буйлуулагдаhан бүдүүн тэжээл үнеэдтэ үгтэдэг болонхой.

Бүхы фермэнүүд дээрэ тоосооной чековэ гурим нэбтэрүүлэгдэнхэй. Малшад продукциин гансал хэмжээн ба шанар тухай hанаагаа табидаг бэшэ, мүн гаргашануудай лимидтэй гаргашаяа тааралдуулхые, техникэ болон материалнуудые багаар хэрэглэхые оролдодог болонхой. Гаргашануудые алмаhанайнь түлөө алмагдаhан мүнгэ зоориин 20 процентнь хүдэлмэришэдтэ түлэгдэдэг.

Үнгэрhэн табан жэлдэ коллективэй хүсэлэл оролдолгонуудай ашаар hү үйлэдбэрилгэ 20 процентээр ехэ болгогдоо.

ЗАЛУУ ГЭР БҮЛЭНЭРТЭ

ДНЕПРОВСК. Хотын шэнэ микрорайондо Украина дотороо тон түрүүшын залуушуулай байрын комплексые комсомол-залуушуулай барилгын отряд барижа захалаа.

Олон дабхар байрын гэр ба ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинат тэрэнэй гол объектнүүдынь болоно. Промышленна томо предприятинуудай — Днепровскын Дзержинскиин нэрэмжэтэ металлургическа комбинадай, үйлэдбэриин «Азот» нэгэдэлэй, «Правда» газетын нэрэмжэтэ вагон бүтээлгын заводой оруулhан мүнгэ зөөреэр барилга хэгдэнэ. Хожомоо шэнэ гэртэ орожо түбхинэхэ түрүү хүдэлмэришэдтэ залуушуулай отрядай бүридэлдэ барилга дээрэ хүдэлхэ эрхэ олгогдоо. Бүхыдөө бригадада наяад хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй тоодо залуу металлургнууд, химигүүд, вагон бүтээгшэд бии. Сулоотэй сагтаа тэдэнэр барилгын гол мэргэжэлнүүдтэ hураhан байгаа.

Комплекс бариха талаар эмхидхэлэй комитет предприятинуудтай хэлсээ баталанхай. Тэрэнэй ёhоор үйлэдбэришэд барилга дээрэ хүдэлхэ үедөө барилгын гол хүдэлмэриhөө табигдадаг. Тус отряд 800 мянга гаран түхэригэй ажал хэхэ болоно.

ЭРДЭМТЭДЭЙ ЗААБАРИИН ЁHООР

ЭРХҮҮ. Байгал дээрэ хаб загаhанай ажахы эмхидхэгдэжэ эхилээ. Эрдэмтэд-лимнологууд тэрэнэй научна үндэhэ hуурие зохёогоо.

hүүлэй арбан жэлдэ энэ үнэтэ ангуудай тоо хараа байса үсөөрhэн юм. Тиимэhээл агнууриин дүрим наринаар сахиха хэрэгтэй болоо hэн. Тиигэжэ жэлэй туршада ойролцоо хорин үдэр хаб загаhан агнагдадаг болоhон. Энээнэй эсэстэ тон богони болзорто хаб загаhадай тоо аяар 70 мянга болоhон байгаа. Тиихэдэнь нуурай тэжээлэй ноосэкүүд хүртэхэеэ болёо hэн.

Хаб загаhанай ажахы эмхидхэхэ хэрэгтэй гэжэ эрдэмтэд шиидхээ, хэды хаб загаhа бэриха ёhотойб гэжэ тоолон гаргагдаа. Нуурай дундуур ба хойто хубидал агнуури хэгдэхээр хараалагдана.

ГАБШАГАЙГААР

Цахирай совхозойхид район соогоо эгээн түрүүлэн, Зэдын районой Борьёогой совхозой, Мухар-Шэбэрэй районой «Загансый» колхозой малшадай үүсхэлые дэмжэжэ, байгша оной малай үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоhон юм. Тиихэдээ КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэ үдэрэй урда тээ гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэй түсэбые дүүргээд байха гэhэн уялга абаа бэлэй. Тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлээ.

Эндэ үхэрнүүдые шахан таргалуулдаг малшад эрхимээр ажаллажа, гүрэндэ томо, тарган шахамалнуудые тушааха хэрэгтэ ехэ хубита оруулба.

Хэнтүүри гэжэ газарта мал шахалгын байрада 243 үхэр харууhалагдадаг. Тэдэниие ахалагша малшан залуу коммунист Б. П. Балданов, тэдэнэй туhалагшад комсомолой гэшүүд Саян Жамсуев, Содном Лыгденов, Цыбик Раднаев, Бадма Дугаров гэгшэд эдеэлүүлдэг, харууhалдаг юм. Үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ хэды шэнээн нэмээхэ талаар тодорхой даабаринуудые абанхай. Энэ коллектив ажалдаа эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хандажа, үбэлэй үедэ харууhалдаг үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые хоногой 780 граммаар нэмээнэ.

— Эдеэ хоолой Программые саашадаа эршэмтэйгээр шиидхэхэ, мяха, hү болон продуктнуудаар хүн зоной хэрэглэмжые хүсэд дүүрэнээр хангадаг болохо тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев партиин XXVII съезд дээрэ хэhэн Политическэ элидхэл соогоо онсолон заагаан байна. Тиимэhээ бидэ, мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд үшөөл hайнаар, бүри харюусалга ехэтэйгээр хүдэлхэ болонобди. Тиигээдшье съезд дээрэ табигдаhан оронойимнай хүгжэлтын асари ехэ программа бидэ совет хүнүүдэйл аша туhада, hуудал байдалыемнай hайжаруулха, соёл болбосоролыемнэй дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдана бшуу. Энээндэнь үнэн шударгы, габшагай ажалаараа харюусаха манай бодото уялга, — гэжэ ахалагша малшан Б. П. Балданов хэлэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Михайловкын совхозой мал шахалгын гүүртэнүүдтэ баhал муу бэшэ үрэ дүнгүүд түйлагдана. Ажахын түбhөө холо бэшэ, hалхигүй хонхор газарта түхеэрэгдэhэн тусхай комплекс эндэ бии. Тэндэ мяхалиг бэетэй герефорд болон казахай сагаан толгойто үүлтэрэй 243 хашарагууд, мүн голодоhондо гараhан үнеэд шахагдана. Үнгэрэгшэ жэлэй октябрьhаа хойшо шахамалнуудта үбhэн, hолоомон, холимол талха тарьяанай зүйл бурдууг эдюулэгдээ. Түрүүшын үдэрhөө ахалагша малшан Бадма Ринчинов, тракторист, КПСС-эй гэшүүн Федор Яньков, малшад Матвей Дондоков, Сергей Соктоев гэгшэд үхэрнүүдые хүсэл оролдолготойгоор харууhалаа. Тиигэжэ үнгэрhэн дүрбэн hара соо үхэр бүхэнөө дунда зэргээр 363 килограмм шэгнүүртэй болгожо, hаяшаг гүрэндэ тушаагаа. Тэдэнэй 52 шахамалынь тус бүридөө 400 килограммhаа дээгүүр татаа hэн. Худалдагдаhан 180 үхэрэй 94 процентнь эрхим тарган гэжэ сэгнэгдээ. Тиигэжэ ажахынь 32 мянган түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаба. Бүхыдөө 856 центнер эрхим шанартай мяхан гүрэндэ худалдагдажа, байгша оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб үлүүлэгдээ. Даабаринь 850 центнер байhан юм. Бага-Нугын комплексдо ерэхэ намар, зунай бэлшээриин hүүлээр, мяханай комбинадта тушаагдаха 100 эрэ буруудые малшан. Б. О. Самсуев харууhална.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлhээ hайн эршэ абажа хүдэлхэ гэжэ Хамниин совхозой малшад баhал оролдоно. Энэ жэлдэ гүрэндөө тарган мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые февралиин 5-да дүүргэхэ гэhэн уялга абаад, даабарияа 103.7 процентдэ хүргөө гэхэ гү, али бүхыдэнь 1505 центнер мяха худалдаба. Эндэхид амжалтаяа түрэл партиингаа түүхэтэ съездэ зорюулаа hэн.

Эхэ орондоо эрхим шанартай мяха үгэхэ хэрэгтэ үнинэй малшан Николай Батуевич Гуржапов ехэ хубита оруулаа. Хуртага тосхондо буусатай энэ малшан нүхэдөөрөө хамта 384 эрэ хашарагуудые, хүгшэрhэн үнеэдые харууhалжа, эдеэлүүлжэ, тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые хоног бүри шадаал hаа ехээр нэмээхэ гэжэ бүхы арга шадабари, хүсэл эрмэлзэлээ зорюулан хүдэлнэ. Эндэхи малшад Дулма Дондокова, Бато-Жаргал Дулмаев, Александр Цыбиков, Людмила Бадмаева, Намсарай Цыбиков гэгшэдэй анхарал оролдолгын эсэшэ сусашагүй ажалай ашаар лэ тарган мяхан абтана бшуу.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хамниин совхозой Хуртагын мал шахан таргалуулдаг комплексын ахалагша малшан Н. Б. Гуржапов наhанайнгаа нүхэр Дулма Ашатуевнатай.

Захааминай район.

КОМСОМОЛОЙ АЖАБА[...]

ЗАЛУУШУУЛ[...] ХУБИТА БАЙ[...]

Ниитын малай үбэлжэлгэ шиидхэхы шатадаа оробо. Республикымнай колхоз, совхозуудта хонидой түл абаха харюусалгатай xaha эхилэнхэй. Малай үбэлжэлгэ hайнаар, эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ республикымнай комсомолшууд болон залуушуул эдэбхитэйгээр хабаададаг, туhалдаг гээшэ. Энэшье жэлэй үбэлжэлгын үедэ гүүртэ, отаранууд болон комплекснуудта дүн хамта 12.256 залуушуул ажаллажа байна. Бүхыдөө комсомол-залуушуулай 258 коллектив байгуулагданхай.

Ниитын малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар үнгэргэхэ, КПСС-эй XXVII съездые ажалай бэлэгүүдээр угтаха талаар Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой Баир Эрдынеевэй даадаг хонишодой бригадын, Сэлэнгын районой Ехэ-Цаганай hү hаалиин фермын комсомол-залуушуулай коллективэй гаргаhан үүсхэлые ВЛКСМ-эй обкомой бюро hайшаан дэмжээ hэн.

Үүсхэлшэдэй үгэ бата, Ехэ-Цаганай hү hаалиин фермын коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабари болзорhоонь холо урид дүүргээ hэн. Залуу hаалишад Лариса Санжиева, Сэсэг Сономова, Дарима Базарова, Надежда Жалсанова гэгшэдэй оруулhан хубита тон ехэ байха. Харин Баир Эрдынеевэй бригадынхид түл абаха хаhадаа hайнаар бэлдэжэ, хонидоо хурьгалуулжа эхилээ.

Эдэнэй үүсхэл республикын ажахынуудай комсомолой организацинуудта зүбшэн хэлсэгдэжэ дэмжэгдэhэн байха юм. Хяагтын районой Алтайн совхозой, Бэшүүрэй совхозой Дабаатын, Гааргын совхозой hү hаалиин фермэнүүдэй комсомол-залуушуулай коллективүүд үүсхэлшэдэй жэшээгээр дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаад, оролдосотой hайнаар ажаллажа байна.

Комсомол-залуушуулай коллективүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Хяагтын районой Алтайн совхозой Алтайн hү hаалиин фермын коллектив нэгэнтэ бэшэ түрүү hуури эзэлдэг. Энэ амжалтын үндэhэн гэхэдэ, эндэ эбтэй зетэй, урагшаа эрмэлзэлтэй коллектив байгуулагданхай. Жэл бүри нютагайнгаа дунда hургуули дүүргэhэн залуушуул ерэжэ хүдэлдэг байха. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд залуу малшадта hаадгүйгөөр ажаллаха, амарха эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг.

1985—1986 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлжэ, ниитын малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар үнгэргэхэ талаар социалис мүрысөө КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обком дэлгэрүүлээ юм. Тус мүрысөөндэ илагшад байгша оной июль hарада ВЛКСМ-эй обкомдо уригдажа, залуу малшадтай уулзаха байна. Тиихэдэ 40 залуу малшад комсомолой обкомой түлөөhэгүй путевкоор шагнагдажа, hонирхолтой аяншалгануудые хэхэ юм.

Энэ мүрысөөндэ оролсоhон Хориин районой Үдын совхозой Баянголой комсомол-залуушуулай фермын коллектив КПСС-эй XXVII съездын нээгдэхэ үдэр болзор байгша оной түрүүшын хоёр hарын түсэб дүүргэхэ гэhэн уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Фермын групкомсорг Цырен-Ханда Гончикова, Анфиса Му-[illegible]

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ДЕПУТАДУУД — НАЙДАМТАЙ ХҮСЭМНАЙ

...ай районой ажалшад ...ет хүнүүдтэй адли, ...XXVII съездын түү- ...бэринүүдые бодо- ...бэелүүлхын түлөө, ...дохи табан жэлэй ...ка болон социальна ...түсэбүүдые түрүү- ...аа амжалтатайгаар ...үндэһэ һуури табихын ...бүхы хүсэеэ элсүүлэн ...хилбэ. КПСС-эй ЦК- ...ин (1984 он), апре- ...85 он) Пленумүүдэй ...ринүүдые хэлбэришэ- ...бэелүүлхын түлөө эра- ...лдуудай Соведүүд ...ео гаргаһан байна.

...Совет бүхы зиндаа- ...лбэрилэгшэдтэ, мүч ...дхаа эрилтээ шан- ...КПСС-эй ЦК-гай Гене- ...кретарь нүхэр М. С. ...съезд дээрэ хэһэн ...соогоо иигэжэ ...байна: «Һунгаг- ...мандат абаха зуураа, ...засагай зургаанууд ...газар дээрэхи ажа- ...бүхы һалбаринуудай ...ые бэе дээрээ даа- ...Энэ минии асуудал ...гэд хэн нэгэн хэлэжэ ...зарин Соведүүд асуу- ...жэ табиха эрхэгүй. ...ба гэгээрэл, элүү- ...рга ба ниитын хэрэг- ...бараан, наймаан ба ...һалбари, ниитын ...ба байгаалиие хам- ...эдэ бүгэдэ тэдэнэрэй ...ела хэрэг мүн». Үнэ- ...ie, СССР-эй Консти- ...ологдоһон эрхэ ту- ...манай нютагай Со- ...мүнөө дээрээ үшөө ...хэрэглэнэгүй гэжэ ...байнаб. Хэрбээ Сове- ...бүхы депутадуудай ...һайнаар дүүргэ- ...элдэб эсын дутаг- ...үзэгдэхэ, гүрэнэй ...дүүргэхэгүй ушарнуудай ...дахань хомор байха ааб

...хамта районоймнай ...Соведүүд үйлэдбэ- ...түсэбүүдые дүүргэхэ хэ- ...ажалшадые элсүүлхэ, ...коллективүүдэй хүдэл- ...дүнгүүдые һайжаруу- ...лхаха талаар асуудалда ...анхарал хандуулдаг ...ой. Энэ талаар Гусино- ...Сэлэн-Дүүмын посел- ...Соведүүд, Новоселен- ...сельскэ Совет, Зага- ...Юрөөгэй, Ноёхоной ...Соведүүд яһала орол- ...гргана.

...шадай захяануудые ...нютагай Соведүүдэй ...булгада ехэ һуури эзэл- ...ар тиимэһээ һунгагша- ...ануудые дүүргэлтын ...тухай асуудал районно ...мүн поселково, сель- ...моной Соведүүдэй гүй- ...дай заседанинууд ...саг үргэлжэ хаража үзэг- ...юм. Шэнэ зарлалай һун- ...хойшо үнгэрһэн үе ...районд 30 гаран ...дүүргэгдээд байна. ...жойлон хэлэбэл, һунгаг- ...захяагаар Новоселен- ...хүн зоной ажаһуудэ- ...эрэглэмжэ хангалгын ком- ...ай байшан, «Бестужев- ...совхозой хүүгэдэй ажа- ...амаралтын лагерь ба- ...Ноёхоной участково ...хада капитальна заһа- ...дэгдээ. Һунгагшадай за- ...ые дүүргэхэ хэрэгтэ ...Соведэй депутадууд ...Басанов, Ю. А. Леонов, ...Еременко, Д. Ж. Базэ- ...А. И. Малыгина, С. Ц. ...И. Б. Анченов бо- ...ехэ харюусалгатай- ...хандаа. Тэдэндэ үгтэһэн ...үүд булта дүүргэгдээд ...

...нно Соведэй депутадууд ...һунгуулиин окру- ...хүн зоной дунда ойл- ...хүдэлмэри үргэнөөр ...Районно Соведэй де- ...Дунда-Бухэнэй һү һаа- ...фермые даагша комму- ...Ажалай Улаан тугай ор- ...Мария Александровна ...һунгуулиингаа ок- ...ехэ хүдэлмэри ябуулна ...хэрэглэхэ хэрэгтэй. Үйл- ...болбосон түхэлтэй ...ариг сэбэрые сахиха, ...алгатай тэмсэхэ, ажалай журам сахиха гэхэ мэтэшэлэн асуудалнуудые тэрэ шиидхэһэн байна. Тэрэнэй ажалладаг һү һаалиин фермэ совхоз соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Депутадай оролдолгоор үбэлэй үедэ хүүгэдэй һолжорхо елүүр түхеэрэгдээ һэн. Тэрэ дайнай ба ажалай ветерануудай ажаһуудалаар һонирходог, соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха гэжэ эрмэлзэдэг.

Зүүн-Сутайн хүн зоной дунда районно Соведэй депутат Владимир Гончикович Жалсанов ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэ һууринайнгаа хүн зониче худалдаа наймаанай, хэлхээ холбооной талаар хангалга һайжаруулхын түлөө саг үргэлжэ оролдодог юм. Эндэ депутадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар 200 мал байлгаха фермэ, хоёр байрэтай 5 гэр, фельдшерскэ пункт, хэлхээ холбооной байшан баригдаа. Байгша ондо хүүгэдэй саад ашаглалгада оруулагдаха юм.

Арадаймнай һунгамалнууд үйлэдбэри дээрээ, ажаһуудалдаа ба ажабайдалдаа эрхим һайн үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээлхэдэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутат З. Ц. Гылыкова һү һааха ба түл абаха талаар 5 жэлэйнгээ түсэбые 1985 оной декабрь һарада дүүргээ һэн. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан, Ноёхоной сомоной Соведэй депутат Т. С. Закирова 1984 оной август һарада арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэжэ амжаһан байна.

Үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэхэ ябадалда депутадуудай бүлэгүүд болон постнууд горитой нүлөө үзүүлдэг гээд мэдээжэ. Булагай һү һаалиин фермын дэргэдэхи депутадуудай бүлэг һайнаар хүдэлдэг. Районно Соведэй депутат Д. Д. Очирова, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Т. Х. Бадмацыренова болон Загастайн сомоной Соведэй депутадуудһаа бүридэһэн бүлэг үйлэдбэридэ, хүн зоной һуудал байдалда хабаатай бүхы асуудалнуудые шиидхэдэг һайн заншалтай болонхой.

Тохойн һү һаалиин фермын дэргэдэ байгуулагдаһан депутадуудай бүлэгые нютагай Соведэй гүйсэдкомой гэшүүн А. И. Метешев хүтэлбэрилдэг. Тэрэ коллективэйнгээ ажал хэрэгээр үдэр бүри һонирхожо байдаг юм.

Юрөөгэй сомоной Соведэй депутадуудай бүлэгүүд соохоо В. Б. Кривошеевэй ударидадаг Үрмын-Адагай депутадуудай бүлэг хүдэлмэриеэ илангаяа һайнаар ябуулна. Хүн зонһоо хүдөө ажахын продукци худалдажа абаха, таряа хуряалгын үедэ шанарай хойноһоо шанга хиналта тогтоохо болон бусад асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байдаг.

Роза Ильинична Бубеева Юрөөгэй сомоной Соведэй һунгуулиин 7-дохи округһоо депутат юм. Округойнь айл бүхэн өөрынгөө депутадые хүлеэн угтажа байдаг. Депутат һунгагшадтайгаа хамта олон шухала асуудалнуудые шиидхэһэн байна. Депутат Бубеева пенсионернүүдые уһа, түлеэгээр хангаха, залуушуулые хүмүүжүүлхэ асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулна.

Ноёхоной сомоной Соведэй депутадууд ажалай үндэр бүтээсын жэшээ харуулна. СССР-эй 1983 оной Гүрэнэй шангай лауреат депутат Д. Д. Будаева түл абаха, ноохо хайшалха табан жэлэйнгээ түсэбые үшөө 1983 ондо дүүргэһэн алдартай. Сомоной Соведэй депутат, луговод Б. Б. Доржиев колхозойнгоо тэжээлэй баазые бэхижүүлхэ талаар эрхилһэн хүдэлмэридээ нилээд амжалта түйланхай. Таряа хуряалгын үедэ депутадуудай пост һайнаар хүдэлөө һэн. Сомоной Соведэй депутадууд — суута һаалишан Т. С. Закирова, хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ А. З. Жимбеев, тракторна бригадын бригадир Д. Д. Цыренжапов болон бусадһаа бүридэһэн депутадуудай пост ажа-лай журам ба гурим сахилгын хойноһоо шанга хиналта бэелүүлжэ байгаа.

Нютагай Соведүүдэй депутадуудай ажал ябуулга үргэн, олон ондоо, орёо гэжэ тэмдэглэхэ ёһотойбди. Тиигэбэшье, Новоселенгинскын сельскэ Соведэй депутат П. П. Жернаков үйлсэеэ сэбэрлэхэ воскресник үнгэргэхэ, депутат Б. Р. Жамбалов минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хадагалха, ашагтайгаар хэрэглэхэ тухай асуудал шиидхэхэ саг олоһон лэ байна бшуу.

Ажалшадай, мүн ажалша коллективүүдэй, гэр байрын, үйлсэнүүдэй комитедүүдэй заседанинуудта байлсаха, хуули сахидаг органуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа, хөөрэлдэхэ гэхэ мэтэ асуудалнууд депутадуудта мүн лэ хабаатай.

Сэлэн-Дүүмын поселково Соведэй депутадаар Эльвира Георгиевна Короткова түрүүшынхиеэ һунгагдаһан юм. Залуу депутат эдэбхитэйгээр ажал ябуулгаяа эхилээ. Архидалга ба алкоголизмтай тэмсэл һүчгүүлиингаа округой хүн зоной дунда һайнаар ябуулаа. Мүнөө тэрэнэй округ архидалгагүй округ гэжэ соносхогдонхой. Тиихэдэ тэрэ гэр байрануудые заһабарилха, һунгагшадай һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэ үдэр бүриин анхарал хандуулна. Эльвира Георгиевна һунгагшадайнгаа табиһан асуудалнуудые нютагай Соведэй үзэмжэдэ табидаг, тушаалта хүнүүдтэ хандадаг, шухала асуудалнуудые зүб тээшэнь шиидхэлсэдэг гээд онсолхо хэрэгтэй.

Бараатын сельскэ Соведэй депутадуудай ажал ябуулгын дүй дүршэл һонирхолтой. Тус Соведтэ 25 депутат һунгагданхай. Таёжный болон Ардасан тосхонуудта депутадуудай бүлэгүүд бии болгогдонхой. Депутат Н. И. Даниловай хүтэлбэрилдэг бүлэг журам заршам, гурим хаа хаанагүй һайжаруулха гэжэ оролдоно. Тэрэнэй үүсхэлээр магазинуудта архи худалдахаа, магазинуудай хүдэлхэ гурим ондоо болгогдоо. Депутадуудай бүлэг зарим муу журамтай гэр бүлэнүүдэй байдалаар һонирхожо, заседани дээрээ зүбшэн хэлсэдэг болоо. Тус бүлэг үйлэдбэриин асуудалнуудааршье һонирходог.

Тус бүлэгэй депутадууд һунгуулиин округтохи олониитын һанамжа дурадхалнуудые шүүдэлдэг. Соведэй сесси дээрэ, мүн гүйсэдкомой заседанинууд дээрэ баталан абтаһан шиидхэбэринүүдые һунгагшадтаа тайлбарилжа үгэдэг юм. Тиихэдэ тэдэнэр үйлэдбэриин участогуудта ябажа, архидалгатай тэмсэхэ талаар рейднүүдые үнгэргэнэ. Депутадууд Н. И. Шелехов, Н. А. Кравченко, К. М. Думлантинов гэгшэд ээлжээтэ рейд үнгэргэхэ үедөө эндэхи заводой транспортна цехтэ архи уунхай хүдэлмэришэдые элирүүлбэ. Тэдэ архиншад комиссиин шиидхэбэреэр яла түлэхэ болоо һэн. Мүн лэ эдэ депутадуудай дурадхалаар цехүүд болон бригадануудай коллективүүдтэ архидалгын хойшолон тухай лекцинүүд уншагдадаг болобо.

Һуурин тосхондо ариг сэбэр байлгаха гээшэ шухала хэрэг. Тиимэһээ Бараатын депутадуудай ударидалга доро һара бүриин һүүлшын субботодо үйлсэнүүдээ бог шоройһоо сэбэрлэхэ талаар воскресник үнгэргэгдэдэг болонхой.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалга гэхэ мэтэ шухала кампанинуудта ажал хэжэ шадаха хүн бүхэниие элсүүлхэ талаар нютагай Соведүүд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг.

Гэхэтэй хамта нютагай Соведүүдэй депутадуудай дунда өөрынгөө уялгануудые мүртэй һайнаар дүүргэдэггүй хүнүүд дайралдана. «Сүлөө саг олдоногүй» гэһэн шалтаг тэдэнэр урдаа баридаг юм.

Районно Соведэй гүйсэдком «депутадай үдэрнүүдые» үнгэргэжэ, тэдэниие һургаха, хэһэн ажал тухайнь тоосоо шагнаха зорилго бэелүүлнэ.

Бидэнэр мүнөө КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө саашадаашье депутадуудтаа түшэглэжэ, урдаа табиһан зорилгонуудаа заатагүй дүүргэхээр зэһэнхэйбди. Юуб гэхэдэ, депутадууднай — манай түшэглэдэг, элсүүлхы, эмхидхэхы найдамтай хүсэн байна бшуу.

М. АНГАРХАЕВ,
арадай депутадуудай Сэлэнгын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

1986 он — Эб найрамдалай жэл

ЭДИР ТЭМСЭЛШЭДЭЙ БАЯР

Гэльбэрын дунда һургуулиин һурагшадай дунда хүлеэгдээгүй мэдээсэл сахилгаан мэтэ тарашаба. Ушарынь юуб гэхэдэ, эб найрамдалай Совет фондһоо тус һургуулиин пионернүүдэй нэрэ дээрэ баяр баясхалан хүргэһэн бэшэг ерэһэн байба ха юм.

...Һургуулиин пионернүүдэй дружинада эб найрамдалай үдэр үнгэргэгдэһэн юм. Тэрэнь «Ши. Саманта эб найрамдалда, зол жаргалда дуратай байгааш» гэһэн политическэ плакадай конкурсдо зорюулагдаһан байна. Америкын һурагша Саманта Смидэй нэрэ манай ороной һургуули бүхэндэ һайн мэдээжэ. Тиимэһээ Гэльбэрын дунда һургуулиин һурагшад бүхы зурагуудаа жаахан тэмсэгшэдэ зорюулһан байгаа бшуу. Үхибүүдэй зураһан зурагууд дээрэ үглөө бүри мүндэлжэ байдаг Наран, дэлхэйн бүмбэрсэгэй түхэл элдэб янзын шэрээр һиилэгдэһэн байгаа.

Мүн эб найрамдалда зорюулагдаһан яармагта тус һургуулиин һурагшад хабаадахадаа байгаалиин сэсэг, набшаар, жаахан фанерэ, мүн хабтагайнууд дээрэ уран гоё бүтээлнүүдые асаржа, түрэлхид, багшанараа баясуулаа һэн. Пионернүүдэй яармагта хүршэ «Заветы Ильича» совхозой малшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд олоороо ерэжэ эдэ бүгэдысэнь хужарлан хараһан, һайхашааһан байгаа.

Һурагшад хойто үдэрынь яармаг дээрэ худалдагдаһан зүйлнүүдһээ суглараһан мүнгөеэ эб найрамдалай Совет фонддо эльгээхэ гэлсэһэн байба бшуу.

Москваһаа ерэһэн баяр баясхалантай бэшэгэй уншагдахада, амяа даран шагнажа байхадаа, үшөө хоёр зуугаад жаахан үхибүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй бүлэдэ нэмэжэ оробобди гэһэн омог баяраар халижа байгаа һэн.

Т. НАГАЕВА.
Ивалгын район.

АЯНШАЛГАҺАА АМГАЛАН БУСАБА

Улаан-Үдын индустриальна техникумэй бүлэг һурагшад 180 километрэй зай санаар гаталжа ерэбэ. Сэрэгшэд-спортсменүүдтэй сугтаа һурадаг нүхэдынь, багшанарынь эдэнэрэйнгээ аян замаа һайнаар гаталжа ерэһэндэ зорюулжа тусхай угтамжа эмхидхээ.

— Буряадай хүдөө ажахын институдай газааһаа «Улаан-Үдэ—Горячинск» гэһэн маршрудаар аян замда гараһан манай бүлэг санашад харгыдаа һаатангүй, һайн ябажа ерээ. Техникумэй һурагшад үнгэрэгшэ жэл совет арадай фашис Германиие илаһаар 40 жэлэй ойдо зорюулжа, 250 километрэй зай гаталжа ерээ бэлэй. Тиихэдээ эдэнэр Улаан-Үдын районой ажахынуудта хүрэжэ, партиин, дайнай, ажалай 24 ветерантай уулзаһан, 12 хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиһан юм. Мүн һургуулинуудай һурагшадтай эрэлхэг зоригой хэшээлнүүдые үнгэргэжэ ерээ һэн,— гэжэ техникумэй директор З. Р. Будажапова амаршалгын үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Арбан хоёр санашадһаа бүридэһэн бүлэг мүнөө жэл Горячинск хүрэтэр ошоһон харгы замдаа Прибайкалиин районой предприяти, ажахы, һургуулинуудта хүрэжэ, ажалша коллективүүдтэй уулзаһан, концерт, наада харуулһан байгаа. Мүн эдэнэр хүрэһэн лэ тосхоной һургуулинуудай, предприятинуудай коллективүүдэй командануудтай футбол, волейбол, баскетбол наадаһан байха юм.

— Манай республикын табан басагадай «Улаан-Үдэ — Москва» гэһэн түүхэтэ аяншалгаяа хэһэн үеһөө хойшо үнгэрһэн 50 жэлэй ой байгша оной октябрь һарада тэмдэглэгдэхэеэ байна. Бидэнэр энэ аяншалгаяа тэдэ басагадай баатаршалгада зорюулаа гээшэбди. Мүнөө жэлые эб найрамдалай жэл гэжэ ООН-ой сесси дээрэ соносхоо һэм шуу. Тиимэһээл замдаа хүрэһэн юһэн тосхоной ажалшадай, мүн һурагшадай гар табилгатай 2014 уряа суглуулжа ерээбди,— гэжэ бүлэг санашадай командир Б. Л. Бальчинов хөөрэнэ.

— 180 километрэйнгээ зайе хэды үдэр соо дабажа гараа гээшэбта?

— Улаан-Үдэһөө февралиин 25-най үдэр аян замдаа гараа һэмди. Харин Горячинск курортдо мартын 2-ой үдэрэй 11 часта хүрөөд байгаабди,— гэжэ нүхэр Бальчинов харюусана.

Эдэнэр харгыдаа ябахадаа Турунтаево тосхоной дунда һургуулиин һурагшадтай волейбол наадаһан, дайнай ветерануудай районой соведэй түрүүлэгшэ В. А. Падеринтэй уулзажа, районой түбэй ажалшадта концерт харуулһан байгаа. Тэрэшэлэн хоёрдохи үдэртоо Зырянск тосхондо түбхинэһэн һү һаалиин фермэдэ хүрэжэ, мүн лэ концерт харуулан, өөһэдөө ямар уялга, түсэбтэйгөөр аян замда гараһан тухайгаа хөөрэжэ үгэһэн байна. Удаадахи үдэрнүүдтэнь Батурин, Кика, Гремячинск, Түрхэ тосхонуудай ажалшадтай уулзалга хээ.

— Таанад, Улаан-Үдэ хотын районуудай спортсменүүдэй дундаһаа түрүүлэн иимэ аяншалга хэжэ, бултаниие баясуулба, омогорхуулба гээшэт. Саашадаашье үшөө холын аяншалга эмхидхэхыетнай хүсэнэб —гэжэ 1936 ондо «Улаан-Үдэ —Москва» гэһэн зам дабаһан, С. А. Тыхеева уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Удаань бүлэгэй гэшүүдтэ ВЛКСМ-эй обкомой, Советскэ районой физкультура болон спортын комитедэй, «Труд» бүлгэмэй Хүндэлэлэй грамота, дурасхаалай бэлэгүүд нэрьемэ альга ташалган доро барюулагдаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

НАЙДАЛТАЙБДИ

Республикын бүхы ажалшад, совет ороной олониитэдэл адли, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой партиин XXVII съезд дээрэ хэһэн элидхэлые һайшаан дэмжэнэ.

Манай совхозой ажалшад, тэрэ тоодо Тохорюугтын малшад партиингаа болон гүрэн түрынгөө холын хараатай, эб найрамдалта политикые бүримүһэн дэмжэжэ, империалис хархис хүсэнүүдэй һүйдхэлтэ ябуулгануудта гүйсэд харюу үгэхын, Эхэ оронойнгоо экономическа ба бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые улам бэхижүүлхын тула ашаг үрэтэйгөөр, эмхи гуримтайгаар ажаллаха байһанаа элирхэйлээ...

Мүнөө үедэ, иимэ һайхан сагта дайн дажаргүйгөөр ажаһууха, ажаллахаһаа үнэтэй юун байхаб даа. Тиимэһээ бидэ ажал хэрэгүүдтээ тон харюусалгатайгаар хандажа, түсэбтэ даабаринуудаа заатагүй дүүргэхын хойноһоо оролдохо болонобди. Энэмнай эб найрамдалай, амгалан байдалай мандаха хэрэгтэ манай оруулха хубита болохо юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ минии хүтүлбэрилдэг гүүртэдэ үнеэд тураэжэ эхилбэ. Тиимэһээ бидэндэ эгээл сүлөөгүй сагнай хүрэжэ ерэнхэй. Хэды тиимэ сүлөө сагаар хоморшье һаа, үдэшэлэн, ажалайнгаа һүүлээр телевизорээ хаража, съездын хүдэлмэритэйнь танилсаабди. Юрэдөөл, алтан дэлхэй дээрэ эб найрамдал хододоо мандаг лэ гэжэ досоогоо һанажа һуугшабди.

Б. БАТОРОВ,
Хоринн районой Хүрбын совхозой малшан

Социалис оронуудаар

УЛААН-БААТАР. Ажалай бүтээсые, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, бүтээгдэдэг продукциин шанарые һайжаруулха гээшэ КПСС-эй XXVII съездын ба МНРП-гэй XIX съездын хүндэлэлдэ үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй илгаһан онсо шэнжэ болоно. Монгол-совет хамтын предприятинуудта, ажахын эмхи зургаануудта, СССР-эй туһаламжаар баригдаһан объектнүүд дээрэ байгуулагдаһан интернациональна коллективүүдэй дунда мүрысөөн эршэмтэйгээр үнгэрнэ.

Арбаад мянган монгол ба совет хүдэлмэришэд, инженернүүд болон техникүүд энэ хүдэлөөндэ хабаадана. «Найрамдал—дружба» гэһэн интернациональна бригаданууд ажалай мүрысөөндэ түрүүлэн ябана. Республика дотор мянгаад шахуу иимэ бригада тоологдодог.

Монгол-совет ажахын хамтын «Монголсовцветмет» нэгэдэлэй ажалшад мүрысөөнэй түрүүшын шатада илажа гараа юм. Тэрэшэлэн совет барилгын хоёрдохи трестын коллектив горитой амжалтануудые түйлөө. Тэдэнэр Монголой ниислэл хотодо хэдэн микрорайон, промышленна, социальна-ажаһуудалай болон бусад объектнүүдые бодхооһон байна. Ашагта малтамал шанаржуулгын «Эрдэнэт» комбинадай, Бага Нуурай шулуун нүүрһэнэй уурхайн, Дархан хотын эдеэ хоолой комбинадай хүдэлмэришэд тэдэнэрһээ гээгдэнэгүй.

ВАРШАВА. Хүдөө нютагуудта түгэс шадабаритай кадрнуудые бэлдэлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэдэг хүдөө ажахын техникумүүдтэ болон һургуулинуудта һурагшадые абажа эхилэнхэй. Иимэ шэглэлэй 2500 шахуу һургуулинуудта республикын хүдөө ажахые хүгжөөлтэтэй хуби заяагаа холбохые шиидэһэн 60 мянга гаран залуу хүнүүд һураха юм. Механизаторнуудые, хүдөө ажахын машинануудай механигуудые, малшадые, агротехникын, ветеринариин, зүгы үсхэбэрилгын талаар мэргэжэлтэдые тэндэ бэлдэдэг.

Улам хүгжэжэ байгаа хүдөө ажахын хэрэглэмжэнүүдые хараада абан, 1986—1990 онуудта орон дотор хүдөө ажахын 300 гаран техникум болон һургуули баригдахаар түсэблэгдэнэ.

БУДАПЕШТ. «Байгаалиин баялигуудые аршалан хамгаалха гээшэ хүн бүхэнэй хэрэг» гэһэн уряа доро Венгриин ниислэл хотодо нээгдэһэн байгаалиие хамгаалха научно-техническэ шэнэ түбэй мэргэжэлтэд хүдэлхэ юм. Ороной промышленна томо предприятинуудта үйлэдбэриин үлөөдэһөөр агаарай дайдын ба уһанай бузарлагдаха ябадалые бага болгохо талаар хүдэлмэриин дүнгүүдые тэдэнэр согсолхо, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ёһотой.

Оршон тойронхи дайдые бузарлалгаһаа хамгаалха гээшэ бүхы республика дотор дэлгэрһэн «Сэбэр агаартай хотын түлөө» гэһэн хүдэлөөнэй гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь мүн. Энэ шэглэлээр ябуулагдадаг хүдэлмэриин үрэ дүн түйлагдажа эхилээ. Промышленна предприятинууд дээрэ хүсэтэй шүүрнүүд тодхогдоно, агаар шалгаха лабораторинууд байгуулагдана. Һүүлэй табан жэлдэ Будапешт, Мишкольц, Сазхаломбата мэтын республикын томо промышленна түбүүдтэ агаарай бузарлагдаха ябадал 25 процент шахуу хороо юм.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

УЛАСХООРОНДЫН ХАРИЛСААНАЙ ТОЛОТОМО ГЭРШЭ

ПРАГА. «Вега» гэжэ проектые амжалтатайгаар бэелүүлгэ хадаа Чехословакиин хэблэлэй гол темэнүүдэй нэгэниинь болоно. Энэ проект амгалан тайбан байдалай аша туһада замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар уласхоорондын харилсаанай толотомо гэршэ жэшээ мүн. Иимэ оршон байдалда Вашингтон «одото дайнай» хархис түсэбүүдые табина гэжэ газетэнүүд тэмдэглэнэ. «Вега» проектын үндэһөөр Галлейн һолирые шэнжэлэлгэ эрдэм ухаае хүгжөөлгэдэ шухала хубита оруулжа, замбуулинай дайда тухай бүри ехэ юумэ мэдэжэ абаха арга элдэб оронуудай эрдэмтэдтэ, мэргэжэлтэдтэ олгоһон байна гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай орган — «Руде право» газетэ бэшэнэ.

Планетэнүүд хоорондын станцинуудай дамжуулһан Галлейн һолирой ядрогой фото-зурагуудые «Праце», «Млада фронта» болон бусад газетэнүүд толилбо. Абтаһан үрэ дүнгүүд захагүй уудам замбуулинай элдэб зүйлнүүдые шэнжэлгэдэ шэнэ шата нээбэ.

ВАРШАВА. «Бидэ, полягууд, иимэ үргэн ехэ научна проектдэ хабаадалсаһанаа омогорхонобди,— гэжэ Польшын түрүүшын летчик-космонавт полковник М. Гермашевский «Трибуна люду» газетэдэ интервью үгэхэдөө хэлээ. — «Вега-1», «Вега-2» станцинуудай хэһэн шэнжэлгэнүүд асари ехэ удха шанартай байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, хүн һолирнуудай бии бололгын нюусые элирүүлхэ гэһэн һэдэлгэ түрүүшынхеэ хэбэ бшуу. Замбуулинай дайдые амгалан тайбан байдалда зорюулхаар шэнжэлхэ хэрэгтэ эгээл элдэб оронуудай, тэрэ тоодо Польшын эрдэмтэдэй хабаадажа байһаниинь ехэ һүлдэтэй».

ВАШИНГТОН. «Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар Советскэ Союзай түйлалтануудай үргэн ехэ списогтэ үшөө нэгэ юумэн нэмэбэ»,— гэжэ «Ю. Эс. Ньюс энд уорлд рипорт» гэжэ долоон хоногто нэгэ удаа гарадаг журнал тайлбарилна. «Вега-1», «Вега-2» станцинуудай ниидэлгэ энэ һолирой ядрое дүтэһөө адаглаха арга олгоһон байна. Газарта дамжуулагдаһан научна баримтанууд, хэдэн мянган зурагууд гайхал түрүүлнэ.

Совет эрдэмтэд абтаһан бүхы мэдээсэлнүүдые дэлхэйн эрдэмтэдтэй хубаалдахаар бэлэн байһанаа үшөө дахин харуулба. «Нэгэшье орон Советскэ Союз шэнгеэр замбуулинай дайдада түйлаһан амжалтануудаар омогорхон баясаха тиимэ ехэ үндэһэ баримтагүй байна» гэжэ замбуулинай шэнжэлгэнүүдэй талаар мэргэжэлтэ Николас Джонсон хэлэнэ. — 1957 ондо түрүүшын хэмэл одо табиһан үе сагһаа хойшо Советскэ Союз нимэл байгаа юм».

«Оло дахин хэрэглэгдэхэ замбуулинай онгосын аюулда орожо, американ замбуулинай программын» урагша гүйдөөд байха үедэ планетэнүүд хоорондын совет автомат станцинууд Галлейн һолирые шэнжэлһэниинь онсо гайхамшаг байба гэжэ журнал тэмдэглэнэ.

Югославиин «Политика» газетэ, Бразилиин замбуулинай дайда шэнжэлгын программые хүтэлбэрилэгшэ бригадна генерал Угу д Оливейра, Австриин «Фолькс штимме» газетэ «Вега» гэжэ проектын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһээрнь Совет эрдэмтэдые, энэ проектдэ хабаадаһан бусад оронуудай эрдэмтэдые халуунаар амаршалба.

ВЕНГРИ. Энэ орондо хүнгэн промышленностьда хэрэглэгдэдэг оньһон техникэ шэнэлэн һэльбэгдэнэ, нарижуулан һайжаруулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оёдолой үйлэдбэриин томо предприяти болохо Залаэгерсег хотодохи нэгэ фабрикада электронно эсхэлгын машина хэрэглэгдэжэ эхилээ. Тэрэнэй ашаг үрэ илангаяа ехэ гээд мэргэжэлтэд тоолоно.

МТИ—ТАСС-ай фото.

КОМПАРТИИН XIII СЪЕЗД НЭЭГДЭХЭНЬ

ДЕЛИ. США-гай империализмын зүгһөө, дотоодын хархис хүсэнүүдэй зүгһөө республика дотор ехэ аюулай тохёолдуулагдажа байха үедэ Индиин Компартиин XIII съезд мүнөөдэр Бихар штадай Патна хотодо нээгдэхэнь гэжэ КПИ-гэй Национальна соведэй секретарь Н. К. Кришнан Индиин Компартиин түбэй орган болохо «Нью эйдж» газетын хуудаһануудаар бэшэнэ.

Рейганэй захиргаанай эзэрхэг түримхэй политикаһаа уламжалан, хүн түрэлтэндэ ядерна дайнай аюул тохёолдуулагдажа байна гэжэ статья соо заагдана. СССР болон социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай табиһан бодото, үргэн ехэ эб найрамдалта үүсхэлнүүдые эрид буруушаажа, Рейган «одото дайнай» программаяа, Советскэ Союзһаа сэрэгэй булюу хүсэтэй болохын тула ядерна туршалгануудаа үргэлжэлүүлхые хараалжа байһанаа батална. Тингэжэ Пентагон «неоглобализмын», Азида, Африкада, Түбэй болон Латинн Америкэдэ үргэн ехэ хэмжээнэй булимтархы ябуулгануудые бэелүүлхые хараалжа байна. Транснациональна корпорацинууд хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдые экономическа талаарнь дарлан мүлжэхэ шэнэ түхэлэй колониальна политикаяа улам үргэдхэжэ байнхай.

ЭЭЛЖЭЭТЭ СЕССИ

ЖЕНЕВЭ. Ракетэнүүдые буудажа унагааха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договорой 1972 оной майн 26-да СССР-эй болон США-гай хоорондо баталагдаһан стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар зарим хэмжээнүүд тухай саг зуурын хэлсээнэй, мүн 1971 оной сентябриин 30-да хоёр ороной хоорондо баталагдаһан ядерна дайнай һүжэрэлгын аюулые бага болгохо хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй уг зорилгонуудые, дүримүүдые бэелүүлгэдэ туһалха талаар эмхидхэгдэн байгуулагдаһан совет-американ саг үргэлжын зүбшэлэлгын комиссиин ээлжээтэ сесси эндэ боложо байна.

ДАЙСАН ХАРША ШЭНЭ ЯБУУЛГА

ВАШИНГТОН. Советскэ Союз болон Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци тушаа дайсан харша шэнэ ябуулга США-гай захиргаан хэбэ. СССР-һээ, УССР-һээ, БССР-һээ Нью-Йоркдохи ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй дипломатическа хүдэлмэрилэгшэдые 1988 оной апрелиин 1 болотор 40 процентээр хорооха гэһэн убайгүй эрилтэтэйгээр США-гай гүрэнэй департамент хандаба.

Һанаанһаа абтаһан, ямаршье үндэһэ баримтагүй энэ ябуулга Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин эб зеые таһалха, нэрэ хүндыень буурулха гэһэн зорилготой байна.

Энэ дура гутаама алхам ой ухаанда орошогүй ябадал болоно гэжэ «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ. Тэрэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин түбэй эмхи зургаануудай байрладаг газар тухай асуудалаар ООН-ой болон США-гай хоорондохи хэлсээндэ зүрюу харша байна.

Ашаг үрэтэ ажалай, элүүр энхэ байдалай түлөө
ЗҮБ ШИИДХЭБЭРИ

...Эгэтэ һууринай «Улаан Туяа» совхо... партийна эхин организа... суглаан боложо, ...га ба алкоголизмые ...хэмжээнүүд тухай» ...ЦК-гай тогтоол, мүн ...Верховно Соведэй ...Указай хэр зэрэ... дэгдэжэ байһан тухай ...партийна эхин ор... секретарь Б. Ц. ...элидхэл хэбэ. Тус ...гараһанһаа хойшо ...тэмсэлые бү... шэнжэтэй бол..., ажалша коллектив ...суглаанууд үнгэргэг... журам ба гуримые ...ажалһаа хулжаха ябадалтай тэмсэл хэгдээ. Мүн соёлой-спортивна, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулагдаа, ажалша коллективүүдтэ лекци ба хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө. Агитаторнууд өөр өөрынгөө участогуудта энэ асуудалаар хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэһэн байна. Соёлой байшангай, һургуулиин ба сад-яслиин коллективүүд өөһэдынгөө даалгагдаһан участогуудаар, малай фермэнүүд болон отарануудаар хэдэн дахин ябажа, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые хээ. Агитбригадынхид ханын газетэнүүдые ба сахилгаан хуудаһануудые гаргаһан. концертнүүдые табиһан байна. Совхозой түбэй үйлсэ бүхэнэй хоорондо элдэб олон конкурснууд үнгэргэгдэһэн, Совет Армиин һайндэртэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэһэн байна.

Гэхэтэй хамта, архи уугаад, элдэб ааша гаргадаг, бэеэ гамнадаггүй, ниитын ажалай журам эбдэгшэд шангаар хэһээгдээ. Жолоошон Баир Цыденов һогтуугаар автомашинаяа жолоодожо ябаһаар, барилгашан Борис Хандажапов һогтуугаар үйлсэдэ баригдажа, яла түлэһэн байха юм. Январь, февраль һара соо арбан архиншан мүнгэн яла түлөө. Архиншадай тоодо Б. Дондокова, Г. Ванзатова, Е. Палькуева гэгшэд оролсоо. Эдэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүд олон үхибүүдтэй. Тэд үхибүүдэйнгээ хажууда архи ууха-даа, тэдэнэртээ ямар һургаал үгэнэ гээшэб?

Архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ һайн дуранай бүлгэм мүнөө хүрэтэрөө эндэ эмхидхэгдээгүй байһаар. Эхэнэрнүүдэй совет, профсоюзай, комсомолой организацинууд ба нүхэдэй сүүд архидалгатай тэмсэхэ хүдэлмэриие тон һулаар ябуулна гэжэ тэмдэглэгдээ. Соёлой, спортивно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэгшэд һанаһанда хүрэмөөр хүдэлнэгүй.

Һууринай магазинда архи худалдалгые болюулха, тиимэһээ Эгэтэеэ архидалгагүй байдалтай нютаг болгохо гэжэ шиидхэбэри абтаба. Хамтын хүсөөр элүүр энхэ байдалай түлөө тэмсэхэ һайнаар ажаллаха тухай тогтоол баталан абтаба.

Д. ШИРАБОН,
хүдөө бэшэгшэ.
Ярууны район.

ШЭНЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫЕ ДЭМЖЭНЭ

МАНИЛА. Филиппиные Коммунис партиин Центральна Комитет президент Корасон Акино түрүүтэй ороной шэнэ правительствые дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ. Национальна экономикоёо доройтон уналгаһаа гаргаха, ушаржа байһан социальна асуудалнуудые шиидхэхэ зорилготойгоор Филиппиные обществодо үнэн зүб байдал тогтоохын, хүгжэлтэ дэбжэлтэ хангахын түлөө тэмсэхэ гэһэн ороной хүтэлбэриин хэмжээ ябуулгануудые Филиппиные коммунистнууд һайшаана гэжэ КПФ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ф. Маканагалай гар табилгатайгаар тэрэнэй нэрэ дээрэ эльгээгдэһэн бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта США-гай империализмтай шэнэ захиргаанай харилсаа холбоо тогтоохо гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдые партиин шууд сэхээр элишэлхэ хараа бодолтой байһанаа Филиппиные Коммунис партиин хүтэлбэри батална.

СССР-эй Гүрэнэй шанда дэбжүүлэгдээ

«БОРИС ГОДУНОВ»

ЛЕНИНЭЙ орденто опер, балетэй академическэ театрай зал соо ургадэр хүн зон багтахаа сугларба. Юуб гэхэдэ, СССР-эй Гүрэнэй шанда дэбжүүлэгдээд байhан суута дуушан — СССР-эй арадай артист К. И. Базарсадаевые үшөө дахин шагнаха, сэдьхэлээ хангаха гээ хэн юм. Тэрэ үдэшэ М. П. Мусоргскиин «Борис Годунов» гэжэ оперодо гол партиинь дуушан гүйсэдхэбэ.

Зүхэлгэй бүхы гурбан үзэгдэлдэ Базарсадаев hайхан бас хоолойгоо хангинуулжа, харата хэрэг гүйсэхэд, хаан шэрээдэ hууhан Борис Годуновой сэдьхэлэй зоболонгые харуулба.

Оперодо тэрэ үдэшэ наадаhан олон дуушад — Буряадай АССР-эй арадай артист Н. Панчуков (Мисаил), Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд О. Аюрова (Марина Мнишек), В. Бальжинимаев (Гришка Отрепьев), Г. Багадаев (Пимен), Б. Петюк (Варлаам), Л. Третьяков (Юродивый), Ю. Шевченко (тайжа Василий Иванович Шуйский) болон бусад шагнагшадта hайшаагдаа.

Зүгөөр хүн бүхэнэй анхарал гол партиие гүйсэдхэгшэдэ хандуулагданхай байгаа. Тэрэ үдэшэ оперо шагнаhан хүнүүдэй hанамжануудые уншагшадай анхаралда дурадханабди.

БАЙГАЛИИН ҮГЭҺЭН ХООЛОЙ ДАА!

Би Ким Ивановичые багаhаань мэдэхэб. Үхибүүшье ябахадаа дуулаа hэн. Дэлхэй дүүрэн суурхаhан классическа оперонуудта дуулана гү, али буряад, ород арадуудай дуу гүйсэдхэнэ гү — би дуратайгаар шагнадаг хүнүүдэйнь нэгэн байхаб.

Хариин оронуудаар гастрольдо ошоходоошье, манай Ким Базарсадаев Буряад оронойнгоо, Советскэ Союзайнгаа нэрые дээрэ үргэжэ ябадаг хүн байха. Эхэ оронойнгоо үнэн сэхэ патриот байhан туладаа ородшье, түрэлшье хэлэн дээрээ дуулахадаа, дуунайнгаа гол амиие гүйсэд гаргажа шададаг, өөрынгөө мэргэжэлые мүлихэ гэжэ аhан оролдожо ябадаг хүн гэжэ ойлгогшоб.

Мүнөө үдэшэшье байгаалиhаа үгтэhэн hайхан хоолойнь урдынхи мэтэ жэгдээр хүнхинэжэ, олоной дурые татаба ха юм даа. Би хүгжэмшэ бэшэшье hаа, оперно классикаhаа Борис Годуновой парти ехэ хүшэр юм гэжэ тухайлхаб. Эндэ имагтал hайхан хоолойгоороо түйлаха бэшэ, мүн драматическа бэрхэ актёр байха хэрэгтэй. Ким Ивановичта эдэ шадабари байнал даа. Борис Годунов хаан шэрээдэ зобожо hууна гэжэ этигэхээр.

Д. ДУГАРОВ,
РСФСР-эй арадай уран зурааша.

ҺАЙХАН БАЙНА, ҺАЙХАН

Арадай артист Ким Базарсадаевай дуулахые олон удаа шагнагдаhан юм ааб даа. Харин Борис Годуновой партида наадахыень анха түрүүшынхеэ мүнөө үдэшэ хараа шагнаба хаб.

Би өөрөө литератор хүн хадаа Александр Сергеевич Пушкинай зохёоhон трагедиин хүдэлэнүүдтэй ходол сасуулжа hуугааб. Оюун бэлигтэ ород композитор Модест Мусоргскиин агуу Пушкин хоёрой бэлиг зохилдон ниилэхэдэ, иимэ hайхан хүгжэмтэ зохёол бүтэhэн байгаа юм ааб даа.

«Буhалгааша боярнуудай шэбэнээе» шагнахад, hэрэг байhаар гансахан хүбүүндэ гэрээд үгээ хэлээд, Борис Годуновой үхэхые харуулhан сцена минии сэдьхэлые хүдэлгөө.

Һайхан байна даа, hайхан!

Н. АЛДАРОВА,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

МЭДЭЭЖЭ ДУУШАДЫАА ДУТУУГҮЙ!

Би Москва, Ленинград хотонуудаар ябахадаа, «Борис Годуновые» hайса шагнаhан хүм. Харин манай академическэ театрта табигдаhан энэ оперо түбэй театрнуудайхиhаа дутуугүй гэжэ өөбэрбэб.

Дууша бэрхэ хүбүүд, басагад театрнамай үргэнал байна. Оюун бэлигтэ Лхасаран Линховоиной үгые залгаhан хүбүүдэй нэгэн Ким Базарсадаевые мэдэнэбди. СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоиной шабинь байгаашье hаа, дуунай искусствада өөрынгөө зүргэе олоод шадаhан, хүгжэмэй бэлигээр СССР-эй арадай артист болотороо ургаа гээшэ ааб даа.

Борис Годуновой партида дуулахыень шагнажа hуухадаа, би үшөө дахин тиигэжэ hанааб. Агууехэ Шаляпинhаа эхилээд, нэрэтэй түрэтэй болоhон дуушад Борис Годуновой партиие дуулаhан гэжэ мэдэнэбди. Ким Базарсадаев энэ парти дуулахадаа, өөрын оншо, өөрын «шэрэ будаг» олоhон байна. Тэрээндэнь лэ би ехэ баясааб!

Е. ТАРМАХАНОВ,
түүхын эрдэмэй доктор, профессор.

ДУУНАЙ ШЭДИДЭ АБТАШООД...

Би оперодо дурлагшадай нэгэн бэшэб. Гэбэшье СССР-эй арадай артист К. И. Базарсадаев «Борис Годуновто» дуулахань гэжэ дуулахадаа, зорюута ерэжэ шагнаба гээшэб. Хожом оперно театрта ходо ябадаг болохом ха.

Дуушанай хоолой hайхан. Гадна дуунайнгаа үгэнүүдые ямар тодоор үгүүлнэ гээшэб! Хаан тайжа Дмитриие алуулжа, хаан шэрээдэ hуухын тула айхабтар ехэ гэм хэhэншье hаань, би юундэшьеб Борис Годуновые хайрладаhам хүрөө. Борис Годуновой сэдьхэлэй трагедиие дуушан үнэншэмэ зүбөөр харуулаа бшуу!

Б. НИМАЕВ,
«Бурятфермаш» заводой хүдэлмэришэн.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХ

ТҮРҮҮШЫН БУРЯАД ҮЗЭГЛЭЛ

ЗУУН ХОРИН жэлэй саана — 1866 ондо Россин гүрэнэй ниислэл Санкт-Петербургда ород-буряад үзэглэл хэблэгдэhэн байгаа. Тэрэ хадаа буряад үхибүүдэй үзэхэ түрүүшын буряад үзэглэл байhан юм. Арадай багшын алдартай болоhон буряад хүн Николай Семенович Болдонов тэрэ үзэглэлые зохёогоо.

Тиимэ үзэглэл тэрэ үедэ тон хэрэгтэй байгаа бшуу. Ород бэшэ зон, тэрэ тоодо буряадууд эрдэм шудалха угаа ехэ хүсэлтэй hэн. Зүүн Сибириин захиргаанай 1857 оной тоосоон сооhоо энээниие мэдэхээр. **«Буряадуудай олонхид ород хэлэ мэдэнэ, олониинь ород үзэг бэшэг шудална»,**— гэhэн үгэнүүд тэрэ тоосоон соонь бии. (Эрхүүгэй областиин гүрэнэй архив. № 429 (III, 64-дэхи хуудаhан).

Буряад приходско училищинуудта зааха ном тэрэ үедэ үгы hэн. Тиимэhээ ород приходско училищинуудта үзэгдэхөөр зохёогдоhон учебнигүүдые буряад училищинууд хэрэглэдэг байгаа. Теэд тэдэньшье дуталдаха.

1852 ондо Баргажанай училищида **«Монгол-ород-француз толиин нэгэ хэhэг, российска үзэглэлэй 15 хэhэг, монгол нэгэ үзэглэл, арифмотикын түрүүшын хуби ба российска хуушан прописьнуудай 4 хэhэг...»** бии байгаа гэжэ архивhаа мэдэжэ абаабди.

Сэлэнгын буряад приходско училищиин саг үргэлжын библиотекэдэ монгол хэлэн дээрэ иимэ номууд байгаа: «...гэгээн апостолой дэбтэр — 1 хэhэг, Евангели — 1 хэhэг, хүряэнгы катехизис — 1 хэhэг...». Тиихэдэ 1857 ондо Анагай буряад училищида хуушан монгол хэлэн дээрэ иимэ номууд байhан байна: **О. М. Ковалевскиин** зохёоhон **«Монгол-ород-француз толи»** ба монгол хрестомати, мүн монгол хэлэнэй грамматика, монгол хэлэн дээрэ **барлагдаhан бурханай түүхэ»...**

Буряад училищинуудай багшанар тон лэ хүшэр байдалда хүдэлдэг байhан болоно бшуу. Училищиин хүтэлбэрилэгшэдhөө ямаршье методическа туhаламжа абадаггүй, нютагай захиргаанай газарhаа, нэн түрүүн дүүмэhээ дэмжэгдэдэгшьегүй байгаа. Һургуулиие «хинаг шадай» аашаhаа арадай багшанар дулдыданги. саг үргэлжэ юумээр дутажа байха баатай болодог hэн.

Тэрэ үеын соёл болбосоролой түрүү үзэлтэ ажал ябуулагшад ород, буряад, оротон ба ажалша бусадшье хүн зониие харшалалтаhаа хамгаалдаг hэн. Эрхүүдэ ба бусадшье городуудта гарадаг байhан «Сибирь», «Сибириин газетэ», «Дурна зүгэй шэнжэлэл гэхэ мэтын газетэнүүдтэ ород деревнинүүдhээ, буряад нютагуудhаа ерэhэн статьянууд толилогдодог байгаа. Таряашад, хүдэлмэришэд тухай, мүн түүхын, этнографиин, арадай гэгээрэлэй байдалаар асуудалнууд тэдэ статьянууд соо табигдадаг байгаа юм. Чиновнигуудай, купецүүдэй, тайшаанuудай, нютагай ноёд баядай аашануудые авторнууд элишэлэн бэшэхэ. Буряадуудай дунда гэгээрүүлгын хүдэлмэри ябуулха, хүдөө нютагуудта hургуули нээхэ, буряад хэлэн дээрэ номуудые оршуулха, буряад училищинуудта зорюулhан hуралсалай номуудые хэблэхэ тухай асуудал тэрэ үеын интеллигенциин дунда халуунаар зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа.

«Буряад нютагуудта hургуулинуудые эмхидхэхэ комитет» жараад онуудаар Эрхүүдэ байгуулагдаhан түүхэтэй. Буряад хэлэн дээрэ hуралсалай литература бии болгохо асуудал комитедэй зүгhөө табигдажа, номуудые буряад училищинуудта оршуулжа үгэхыень Николай Семенович Болдоновто даалгагдаhан юм.

Н. С. Болдонов ород-буряад толи зохёожо, тэрэнь 1866 ондо хэблэгдээ. 1862 ондо «О мироздании» гэжэ брошюрые «Дайда-дэлхэйн ушир» гэhэн нэрэтэйгээр тэрэ оршуулhан байгаа. Тэрэнь буряад hургуулинуудта үргэнөөр хэрэглэгдэжэ эхилээ.

Н. С. Болдонов хадаа 1833 ондо Эрхүүгэй губерниин Балаганскын уездын Зүхэли гэжэ нютагта түрэhэн намтартай. Балаганскын уезднэ училищиие 1846 ондо тэрэ дүүргээд, 1850 ондо Эрхүүгэй шажан мүргэлэй училищида эльгээгдэhэн юм. Гэртэхинэйнь үгытэй зон байбашье, шажан мүргэлэй ажал ябуулагшад тэдхэмжэдэ хүбүүе абахые зүбшөөгөөгүй.

Тиигэбэшье 1852 онhоо Болдонов шажан мүргэлэй училищида, hүүлдэнь семинарида абтаад, тэндэ 1854 онhоо 1860 он болотор hураба. 1863 ондо Эрхүүгэй шажан мүргэлэй семинариин инспекторээр хүдэлжэ, училищиин дээдэ болон дунда шатын таhагуудта түүхэ зааба.

Гэбэшье хүдөөгэй hургуулида эльгээхыень Болдонов гуйдаг hэн. Юундэб гэхэдэ, түрэл арадаа гэгээрүүлхэ хэрэгтэ эрдэм мэдэсээ зорюулхые хүсөө. Тэрэ эрмэлзэлынь 1864 оной ноябрьhаа хүсэлдэжэ, Балаганскда шэнээр нээгдэhэн училищиин багшаар томилогдоод, тэндээ 25 жэлдэ багшалаа.

Ородой географическа бүлгэмэй Сибириин таhагай гэшүүн-хүдэлмэрилэгшээр тэрэ hунгагдаад, буряад арадайнгаа ажаhуудалые, аман үгые шэнжэлжэ эхилбэ. Этнографиин асуудалаар хэдэн статья толилуулаа. Гэбэшье ород-буряад толи (словарь) тэрэнэй гол бүтээл болоно.

Толи гаргуулhанайнгаа hүүлээр «Буряад hургуулинуудта үзэг бэшэгтэ ба ород хэлэндэ hургалгын үзэглэл» Эрхүүдэ хэблүүлээ. Теэд тэрэнэйнь хэзээ хэблэгдэhэн, заагдаагүй. Өөрынь толиин үндэhөөр тэрэнь зохёогдоо гэжэ hанахаар.

Гол зорилгоёо тодорхойлон, Болдонов толиингоо оршол соо иигэжэ бэшэhэн байна: **«...Нэгэ талаhаа, Байгалай хойнохи буряадуудые ород үзэгтэ, бэшэлгэдэ, уншалгада hургаха, харин нүгөө талаhаа, тэдэнэй дунда буряад үзэг бэшэг дэлгэрүүлхэ».**

Түрүүшын буряад толиин автор ород алфавидые шэлэн абаа. Оршол соонь иигэжэ уншанабди: **«Буряад ойлгосые тэмдэглэхын тула ород үзэгүүдые хэрэглэхэ тухай бодолдо Байгалай хойнохи буряадууд ооhэдоо ерэhэн байна. Ород үзэгтэ hураад, hүүлдэнь ород үзэгүүдээр ооhэд хоорондоо буряадаар бэшэг бэшэлсэдэг, ородоор бэшэгдэhэн зохёолнуудай буряад хэлэн дээрэ оршуулагдаhан оршуулгые уншадаг, ойлгодог зон буряадуудай дунда hүүлэй үедэ үсөөн бэшэ болоо. Тиимэ ушарhаа буряадуудай ооhэдынь эрмэлзэлые бидэ хангаба гээшэбди».**

Энээнhээ уламжалан бодожо үзэхэдэ, аяар 120 жэлэй саана буряад арад хадаа ород үзэгүүдые хэрэглэжэ боломорр байhые ойлгоhон байна бшуу! Харин тэрэ үеын түрүү хүнүүд, багшанар, гэгээрүүлэгшэд ном зохёохо, хэблэхэ ябадалдаа энэ дүршэлыень хэрэглээ. Тиимэhээ буряад хэлэндэ ород үзэгүүдые хэрэглэхэ ябадал миссионернүүдэй ябуулга байгаагүй, харин буряадуудай өөhэдынь эрмэлзэлhээ үндэhэтэй байгаа гэhэн тобшолол хэгдэхэ болоно.

Революциhаа урда тээ буряад үзэг бэшэгэй бии байhые гэршэлhэн материалнууд олон юм. Орловой ба бусадай зохёоhон буряад хэлэнэй грамматиканууд 100 гаран жэлэй саана хэблэгдэhэн гэжэ hануулха байнабди. Буряад хэлэн тушаа бэшэгдэhэн тон hонин номуудтай М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекэдэ мүнөөшье танил... юм. Нэрлэбэл, Ка... ряад хэлэнэй учеб... хэлэн дээрэ) 1857 ... Петербургда ... Тэрэ үедэ Венгри... Балентын «Буря... грамматика» (венг... рэ) баhал мэдээ... зуун жэлэй 40-ээд ... Эрхүүгэй губерни... шэнэй hужэрш... арадай багша Н... нов гэгшэ «Наст... прививки предох... оспы, настоящей ... гэhэн брошюрые ... байна.

«Арадай учи... Һурагшадай дүрим... лэ Н. С. Болдонов... Казаньда хэблүүлэ... зорюулагдаhан ... лэлые» баhал тэрэ...

Ородой түрүүшы... циин үедэ бол... уряанууд буряад ... оршуулагдадаг ... тэй. Харин граж... үедэ суута чех ... шо «Барагхан сэр... кын ушаралта ... гэhэн номой ... Улаан Армиин ... ажал ябуулагша ... слав Гашегай хү... ро «Үүр» гэжэ га... хэлэн дээрэ гар... гэжэ мэдээжэ.

Гэхэтэй хамта, ... саана болоhон ... дые мүнөө хараж... дөө, буряад ара... hайхан хуудаhан... гэжэ сэгнэхээр. ... нүүдые hайн мэд... өөрөө монгол-оро... зохёоhон, тэрэ ү... гай университед... сор ябаhан К. Ф. ... Н. С. Болдоновой ... үндэрөөр сэгнэhэн ... шуулагшада хан... иигэжэ бэшээ: «... лаараа Танай оршу...

Буряад арадай ... рим хуудаhые hэх... шье hонин барим... дохо байха...

Е. Ж...

ЭТЮД

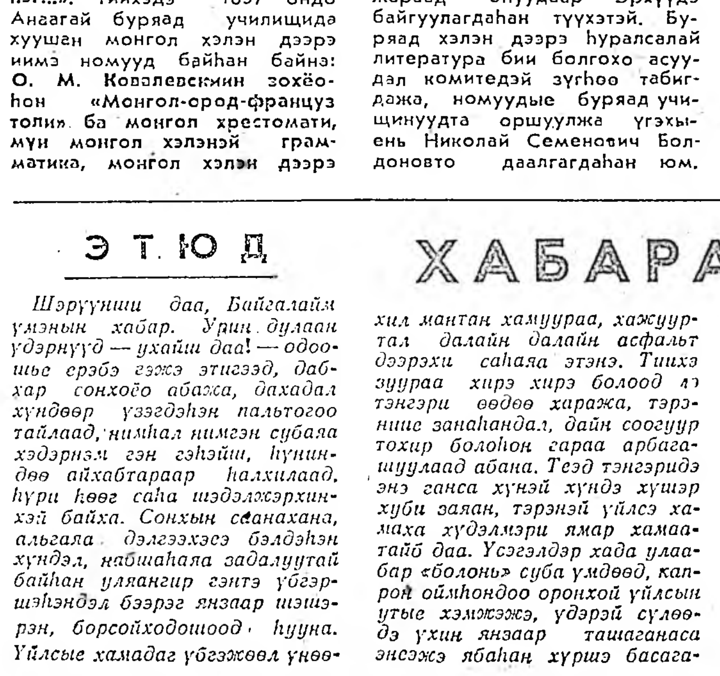
ХАБАРАЙ ҮГЛӨӨГҮҮР

Шэрүүнии даа, Байгалайм үмэнын хабар. Урин дулаан үдэрнүүд — ухайш даа! — одоошье ерэбэ гэжэ этигээд, дабхар сонхоёо абажа, дахадал хүндөөр үзэгдэhэн пальтогоо тайлаад, нимhал нимгэн субаяа хэдэрнэм гэн гэhэйш, hунихдөө айхабтараар hалхилаад, hүри hөөг саhа шэдэлжэрхинхэй байха. Сонхын саанахана, альгала дэлгээхэсээ бэлдэhэн хүндэл, набшаhаяа задалуутай байhан уляангир гэнтэ үбгэршэhэндэл бээрэг янзаар шэшэрэн, борсойходошоод hууна. Үйлсые хамадаг үбгэжөөл үнөөхил мантан хамуураа, хажуурталдалайн далайн асфальт дээрэхи саhаяа этэнэ. Тиихэ зуураа хирэ хирэ болоод лэ тэнгэри өөдөө хаража, тэрэниие занаhандал, дайн соогуур тохир болоhон гараа арбагашуулаад абана. Теэд тэнгэридэ энэ ганса хүнэй хүндэ хүшэр хуби заян, тэрэнэй үйлсэ хамаха хүдэлмэри ямар хамаатайб даа. Үсэгэлдэр хада улаабар «болонь» суба үмдөөд, капрон оймhондоо оронхой үйлсын утые хэмжэжэ, үдэрэй сүлөөдэ ухин янзаар ташаганаса энсэжэ ябаhан хүршэ басагамни мүнөө үбэлэйнгөө үкдэр захатай пальто хэдэрэнхэй, бүгэтыд гэнхэй, бүри үгэ хүүргүй юумэн сонхо доогуурни хайшаашьеб ларан гарашаба.

Удангүй уулын саанаhаа улаабар наран hиидэмэй бэшэхэнээр бултайжа, шэнэ үдэрэй мандахын тэмдэг болон сонходом сэхэ тудаба. Тэрэнэй бүлэбэр ами мэдэрhэн үнөөхи уляангирайм үшөөл нюсэгэн шахуу мүшэрнүүд залд гэhэндэл, баяртайгаар hалганалдашаба. Тиихэдэ үнгэньшье гэнтэ хубилшаhандал үзэгдэбэ. Наран аалиханаар өөдөө зүдхэн тэгүүлнэ. Уляангиршье тэрэниие дахан үндыхэдэл гэжэ агшам зуура бүри шэг шарайгаа хубилган, удаан амяа хаагаад байhанаа, одоолшье абажа сүлөөтэй, бата найдамтайгаар амилан, сээжэеэ хүрхылгэн дээшээ дэгдэшэхэсээ забдажа байhан хүндэл минии досоо hанагдаба.

Хабарай баhа нэгэ үглөө иигэжэл мандан ерэбэл даа. Сэлмэг лэ үдэр болоhой даа гэжэ сэдьхэн сонходоо удаан байбаб.

А. ЖАЛСАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Калиновкын соёлой байшангай фольклорно ансамблиин дуушад Ульяна Титовна Иванова, Клавдия Титовна Иванова, Ирина Афанасьевна Кушнарева гэгшэд ород арадай урдын дуу гүйсэдхэнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УРАН БЭЛИГЫНЬ ҺАЙШААГДАА

Һаяхан Татарский Ключ hууринда аха дүү Тувын автономито республикын эстрадын, циркын артистнууд ерэжэ, ехэ концерт харуулаа.

Һонин программатай коллективые hууринай үлад зон удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар, ехэ халуунаар угтаа hэн. Программые хүтэлбэрилэгшэ А. Хертек шогтой уран үгөөрөө суглаарагшадай урма абаhаар үргэжэ, инструментальна хүгжэмэй аялга доро залуу артистнууд Г. Анчи, Н. Хуреш-оол гэгшэд Тувын АССР-эй габьяата артист Х. Аминов түрүүтэй дэлхэйн арадуудай хатар, дуунуудые гүйсэдхэбэ.

Тиихэдэ циркын жанрнуудаар Тувын АССР-эй габьяата артистка Н. Боязитова, мүн В. Саая, И. Штейн, Л. Оргу, А. Ондар, Г. Кужугет болон «Радуга-81» гэжэ Уласхоорондын телефестивалиин дипломант, хомус дээрэ гүйсэдхэгшэ Д. Очур, Тувын болон Буряадай композиторнуудай дуунуудые гүйсэдхэhэн залуу дууша басаган Л. Чиртай-оол гэгшын уран бэлиг харагшадта hайшаагдаа.

Р. СТЕПАНОВА,
соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ.

Загарай.

Чимит-Цырен САНЖИЕВ

АЛБАНЬАА БУСАЛГА

Арюухан долгидоо эбхэн, боомэйлэн үлгыдэhэн,
Амарай эрье дээр хүнүүд эртээнhээ үймөөтэй.
Алтарма набшаhадаа дууhынь хээлэhэн энэ үдэр
Албанай хүбүүд табигдаха болоод иигэнэлтэй.
Үндэр гүбээ дээр эдир сэрэгшэдээ угтадаг
Үнинэй домогто порт Ванино, баяртай!

Хүхюун сэнгүү даа. Хүнүүдэй шарай сэсэглэнэ.
Хүлгэмэ уянгатай хүгжэм ирагуу зэдэлнэ.
«Баярлаhан хирээ бархирба» гэhэнтэй адли,
Бүлеэн нулимсанууд баригдангүйхэн мэлмэрнэ.
Унаархан маната hүни уянга түрүүлдэг
Ушартай гурбан сэнхир хаданууднн, баяртай!

Уялгата албаяа дүүргээд, хэсүү дорюумди.
Ураал, Сибирь, Кавказай эбтэ бүлын үрибди.
Хэдыдэшье hаань, түрэл оронойнгоо уряагаар
Хэзээдэ бэлэмди, зэргэдээ дахинаа жагсахаар!
Халима уhан соо онгосын хэлбэлзэтэр hэжэдэг
Харьяпма дошхон Лаперузын хоолой, баяртай!

Мордохо саг дүтэлөө. Аянай hүүлшын дохёо.
Мүнөөхэн эльгэ хатагшадай сэдьхэл хёморoo!
Сэргэhээ мултарха даа, «хүлэг» инсагаалан,
Шэжэрхэн бороогой дуhалhан мэтэ хахасалган...
Дэлимэ ехэ зайе дэрлэжэ дуураhан мэтэ,
Дэрhэн тэбсэг хушуутай, Де-кастр, баяртай!

Замда hайн ябахын захяа, юроолнууд
Залинта аадартал замхашагүйгөөр адхарлай.
Сээжэдээ гунигтай сэбэрхэн басагад, бэреэдүүд
Сэнхирхэн аршуулаар даллаhаар, холодон үлэлэй...
Эртын нараар hорилго-hуралсал хэхэдэм,
Энхэрэн дохидог бальжан-гармам, баяртай!

Тойруу, эгэс түрүүшымни зүргэ hанагдаа,
Торгон хилэмнай хирэ тооhогүйл зандаа.
Сахалиин элидэг шэмэрүүн хизаар, шамаяа,
Сарюухан наhандаа шэбшэн, дурсан ябахалди,—
Арюухан долгидш манаа үдэшэн мэлмэрлэй,
Амгалан сагта дахин уулзатараа, баяртай!

АСУУГТЫ — ХАРЮУСАХАБДИ

Байгша оной январиин 1-hээ «Спортлото» лотерейн наадanай дүримдэ шэнэ хубилалтанууд оруулагдаа. Жэшээлхэдэ, «49-hөө 6-ень тааха» биледүүдэй орондо «45-hаа 6-ень тааха» биледүүд зарим киоскнуудта худалдагдажа байhаар. Тиимэhээ энэ биледэй hүүлшын дүрбэн тоо наадanда хабаадалсаха эрхэгүй болонхой гэжэ ойлгохо шухала. «45-hаа 6-ень тааха» гэhэн шүүбэридэ тудаха арга боломжонууд бүри дээшэлээ гэжэ тодорхойлогдонхой.

«Спортлотогой» «45-hаа 6-ень тааха», «36-hаа 5-ень тааха» лотерейнүүдтэ 10 наадanда (тиражда) хабаадалсаха эрхэтэй биледүүд бии болгоо. Нэгэ биледэйнь үнэ сэн — 6 түхэриг. «Спортлотогой» наадanда саг үргэлжэ хабаадалсадаг, нэгэл адли тоонуудые зурадаг хүнүүдтэ, үгышье hаа амаралтада, удаан болзороор командировкодо ошоhон уладта иимэ билет ехэл таарамжатай юм.

Хэрбээ 10 наадanда хабаадаха эрхэтэй билет ямар бэ даа шалтагаанаар заагдаhан тиражда хабаадажа шадаагүй hаань, «Спортлотогой» управлениидэ орохон сагhаа бусад 10 наадanда хабаадаха эргэтэй гээшэ.

НААДАХЫЕТНАЙ УРИНАБДИ

«Спортлотогой лотерейн «45-hаа 6-ень тааха», мүн 10 наадanда хабаадаха эрхэтэй биледүүдэй наадanай дүрим тодоор тайлбарилжа үгыт» Б. ДАМБАЕВ, Хориин район.

«Спортлотогой» биледүүдэй «БВ» хубиин орондо «А» хубиие ойлгомторгүйгөөр эльгээжэрхибэб. Тэрэниие hооргэнь бусаажа болохо гээшэ гү! Буруу эльгээжэрхиhэн биледэйм хэрбээ шүүбэридэ тудаа hаань, яаха болонобиб!» А. БАЗАРОВ, Яруунын район.

Уншагшадай табиhан асуудалнуудта «Спортлотогой» Буряадай управлениин начальник В. В. ДУДЕЕВА харюусана.

Наадагшадай дурадхалнуудаар үшөө нэгэ хубилалта оруулагдаа. «36-hаа 5-ень тааха», «45-hаа 6-ень тааха» биледүүдтэ тус тустань таба болон зургааhаа олон тоо зурагдаhан байбал, эдэ биледүүд наадanда мүн лэ хабаадалсаха юм. Зүгөөр шүүбэриие элирүүлхэдэ, зурагдаhан тоонууд соогоо эгээл ехэ номернуудынь наадanhаа гаргагдаха ёhотой.

Тиражай hүүлээр hарын 15-hаа эхилжэ, нэгэ hарын туршада шүүбэринүүд түлэгдэхэ зэргэтэй.

10 наадanда хабаадаха биледүүдэй шүүбэринүүд тус биледэй наадаhан hүүлшын тиражай hүүлээр 15-дахи үдэрhөө эхилжэ түлэгдэхэ гүримтэй. Хэрбээ тус биледэй тираж бүхэндэ шүүжэ байгаа hаа, шүүбэринүүдынь «Спортлотогой» управленидэ тус биледээр нээгдэhэн лицевой счёдто нэмээгдэжэ (суглуулагдажа) байха.

3 гү, али 4 номер тааhан хүнүүд түбэй болон 1-дэхи категориин нөөсэлэлгын кассануудта ошожо, «Спортлотогой» биледэйнгээ «А» хубиие үгөөд, шүүбэриеэ абаха эрхэтэй. Харин 5 гү, али 6 номер тааhан хүнүүд «Спортлотогой» Буряадай управлени өөрөө ерэжэ, биледэйнгээ «А» хубиие эрхэтэнэй паспорт харуулха ёhотой. Ажаглалта: хэрбээ биледэй «А» хубиин ехээр баллагдаhан байжа, тэрэнэй номер болон сериие элирүүлхын аргагүй болошонги hаань, энэ биледээр ямаршье шүүбэридэ абаха эрхэ хаhагдадаг юм.

Табан, зургаан тоо тааhан хүн зон республикадамнай нэмэжэл байна. Илангаяа хоёр вариантаар 4 тоо таагшад бүри олошороо.

1984 оной 27-дохи тиражhаа эхилжэ, спортивна лотерейнүүдэй бүхы управлениинүүд «Спортлотогой» биледүүдые шэнэ технологёор хинан шалгадаг болонхой. Урда жэлнүүдтэнь тиражда хабаадаха биледүүдэй управленидэ ороходо номернуудай дээшэлhэн хэмжээгээр бүридүүлэгдэдэг байгаа. Харин мүнөө «Спортлотогой» хайрсаг бүхэн соо байhан биледүүдэй «БВ» хубинууд амяар амяарнь суглуулагдадаг, илган шалгагдадаг болоо. Тиимэhээ гомдол гуйлта хэхэдээ, биледэй «БВ» хубиие ямар номертой, үгы hаа хаанахи хайрсаг руу хээбтэ гэжэ мэдүүлгэ соогоо заабол зааха ёhотойт.

Эд зөөриин болон ехэ мүнгэн шүүбэринүүдые хубилгаhанай ашаар спортивна мүнгэ-зөөриин «Спринт» лотерейдэ дунда хэмжээнэй мүнгэн шүүбэринүүд олошоруулагдаа.

«Спортпрогноз» гэжэ шэнэ лотерей бии болгохо асуудал шиидхэгдэжэ байнхай. Энэ лотерейгээр наадагшад, жэшээлхэдэ, дээдэ лигиин хоккейнэ болон футболой командануудай наадanай, спортивна бусад мүрысөөнүүдэй дүнгүүдые уридшалан тааха ёhотой болохо.

«Спортлотогой» наадanда суглараhан мүнгэ зөөри оронойнай физкультура болон спортые хүгжөөлгэдэ hомологдодог гээшэ ааб даа. 1985 оной III, IV кварталнуудта сугларhан мүнгэнhөө 137179 түхэриг республикын спорткомитедтэ дамжуулагдаа. Бүхыдөө 1981 онhоо хойшо 702,4 мянган түхэриг ресспорткомитедтэ үгтэhэн байна.

«Спортлотогой» лотерейгээр наадаха дуратайшуул республикадамнай жэлhээ жэлдэ олошорно. Энэ hонин наадanда хабаадаагүй хүн зониие наадахыень уринабди.

В. ДУДЕЕВА,
«Спортлотогой» Буряадай управлениин начальник.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор — 2-50-95, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-03346. Заказ № 63. Индекс 04609.